ADVIES

OVER

R.. TERLIJKE ORGANISATIE,

DOOR

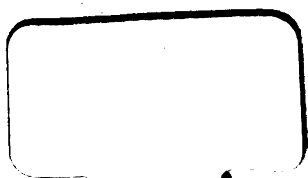
Mr. W. WINTGENS,
ADVOCAAT EN LID DER STATEN-GENERAAL.

'S GRAVENHAGE,
GEBROEDERS BELINFANTE.

1860.

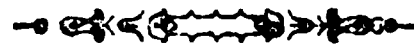
ADVIES

OVER

REGTERLIJKE ORGANISATIE,

DOOR

MR. W. WINTGENS,
ADVOCAAT EN LID DER STATEN-GENERAAL.

'S GRAVENHAGE,
GEBROEDERS BELINFANTE.

1860.

ForTf
W

Snelpersdruk van GEBROEDERS BELINFANTE,
's Gravenhage.

De behandeling der wetsvoordragt, houdende eene nieuwe regterlijke inrigting, bleef in de loopende zitting der Tweede Kamer onafgedaan. Andere beraadslagingen hadden een' afmattenden invloed uitgeoefend, welke voor Regering en Vertegenwoordiging de afdoening van deze zoo gewigtige en veelomvattende aangelegenheid onraadzaam maakte.

Voorbereid tot die beraadslaging en mijne gedachten niet hebbende kunnen voordragen, scheen mij de uiteenzetting daarvan, onder bijvoeging van eenige bepalingen, waarin mijne meening staat uitgedrukt, en van een paar bijlagen, langs anderen weg wenschelijk.

De beginselen, die ik daarbij voorsta, eischen een grondig en volledig onderzoek, waaraan ik ze reeds nu heb willen onderwerpen, in de hoop, dat de groote vraag, die het geldt, daardoor eene in mijn oog meer voldoende oplossing zoude mogen erlangen.

JULIJ 1860. W.

ADVIES.

De Wetgevende Magt wordt eerlang op nieuw geroepen om haar oordeel uit te spreken over een voorstel van Regterlijke Organisatie.

De considerans van dat voorstel herinnert op nieuw, als ware het een verwijt: „dat het 5de additionneel artikel der Grondwet „de invoering eener nieuwe regterlijke inrigting voorschrijft."

Een tiental jaren zijn voorbijgegaan en alle de pogingen, om aan dat voorschrift te voldoen, waren vergeefs. Het is den Nederlandschen wetgever tot hiertoe niet mogen gelukken eene regeling van nieuwe regterlijke instellingen tot stand te brengen.

Ook wanneer wij verder teruggaan in de geschiedenis onzer wetgeving, dan is hetgeen wij daar aanschouwen weinig opwekkend en bemoedigend.

Sedert in en na 1795 de aloude, historische regterlijke instellingen des lands werden gesloopt, is men er niet in mogen slagen, naar de behoeften der natie, eene deugdelijke en daardoor duurzame inrigting te vestigen.

De inlijving in Frankrijk schonk ons de Fransche regterlijke organisatie, die zeker veel goeds bevatte, maar toch altijd was een voortbrengsel uit den vreemde, eene plant van een anderen bodem, die in menig opzigt aan eene eigenaardige, voor het volk van Nederland passende inrigting van het regtswezen heeft in den weg gestaan.

Wat vervolgens, na jaren arbeids, door de wetgeving werd tot stand gebragt, was zóó niet in het leven getreden, of zoowel uit de Vertegenwoordiging als van de Regering zelve werd alras de erkentenis gehoord, dat die inrigting aan haar

doel niet voldeed. Tot dat eindelijk, in het gezegd additionneel artikel der Grondwet, na een twintigjarig bestaan, de veroordeeling van die instellingen werd uitgesproken.

Van waar deze treurige verschijnselen, alle die pogingen, die zich hebben opgelost in onvoldoende uitkomsten of tot niets hebben geleid?

Zou de oorzaak niet daarin gelegen zijn, dat men, in plaats van de ware, de geblekene behoeften der natie te raadplegen, veeleer met *a priori* opgevatte denkbeelden is te rade gegaan;

dat men, waar bovenal het belang van hen, die regt zoeken en behoeven, moest worden bevorderd (een belang, dat zich te weinig op den voorgrond stelt en dat nooit eenig verzoekschrift heeft ingediend), het oog geslagen hield op het belang van hen, die het pleit moeten bezorgen, of van hen, die regt moeten spreken (belangen, waaraan ijverige organen nooit hebben ontbroken);

en dat alzoo velerlei invloed is werkzaam geweest, waar één vraagpunt alles moest beheerschen: — wat is er noodig naar de eischen van den tijd, met het oog op vorm en geest der overige Staatsinstellingen en op de duidelijk gebleken behoeften der Natie?

Intusschen mag tot verschooning gezegd worden, dat, ook al weet men zich los te maken van vooroordeel en verkeerden invloed, die taak nog is uiterst moeijelijk.

Zij vordert toch eene volledige kennis der gebreken van het bestaande, eene juiste waardering van den vooruitgang, die elders ruimschoots op dit gebied wordt waargenomen, om daardoor te geraken tot de aanwijzing der gepaste middelen van herstel, waarbij men niet vervalt in onberaden afkeuring, in overijlde verwerping van het bestaande, noch ook in gewaagde proefnemingen, die geene verbetering, maar verergering zouden opleveren.

Op straffe dus van het lot te ondergaan, in het additionneel artikel der Grondwet uitgedrukt, moet de Wetgeving, vrij van alle door gewoonte, door *routine* aangenomene begrippen, met geheel onbevangen blik zich deze vraag voor-

stellen: — hoe kan de regtspleging in den uitgebreidsten zin, regterlijke inrigting en regtsvordering in hun onafscheidelijk verband, op de eenvoudigste, op de kortste en op de zekerste wijze worden geregeld?

Doet zij dat niet — is dat haar rigtsnoer niet — verheft zij zich niet boven alle die plaatselijke en bijzondere belangen, welke de goede oplossing van dit vraagstuk, gelijk van zoo vele andere, zoo onverholen en scherp geteekend in den weg staan — dan zal spoedig ook over haar werk de staf gebroken worden en de reeks van onvoldoende regelingen slechts met eene zijn vermeerderd.

En nu moet ik zeggen tot mijn leedwezen, dat ik ook in dit voorstel niet gevonden heb eene bevredigende beantwoording van die vraag. Ik vind er niet in tegemoetkoming aan bestaande behoeften — geene erkenning van de ware eischen des tijds — geene waardering van den vooruitgang, die elders op dit gebied valt waar te nemen. Ik geloof niet, dat door dit voorstel aan te nemen onze toestand zoude verbeteren, maar integendeel dat men het oude zou terug verlangen. Ik begrijp den bijval niet, die, blijkens het voorloopig verslag, aan het voorstel bij sommigen is ten deel gevallen, en vrees, dat die bijval grootendeels zijn oorsprong daaraan ontleent, dat men de zaak moede is; dat men maar iets wil tot stand helpen brengen, op het gevaar af van een onvoldoend werk te hebben verrigt, maar waardoor dan toch eindelijk aan den eisch van het additionneel artikel der Grondwet zal zijn voldaan.

Reeds vroeger heb ik bij het onderzoek in de afdeelingen mijn gevoelen in eene als bijlage hierachter gevoegde nota ontwikkeld. Ik wil trachten dit oordeel nader te regtvaardigen en daartoe deze voordragt uit tweeërlei oogpunt beschouwen. Ik wil het voorstel toetsen aan het *jus constitutum* en aan het *jus constituendum*.

Aan het *jus constitutum*, aan hetgeen bestaat; aan de instellingen, die in 1838 zijn opgerigt, die in 1848 werden afgekeurd en die sedert 1848 in alle hare onderdeelen zijn gewijzigd, maar (ik meen er bij te mogen voegen) uit haar verband zijn gerukt en niet verbeterd.

Bij die beschouwing geldt het de vraag: — welke zijn de gebreken van dat stelsel?

Is hetgeen thans wordt aangeboden geschikt om aan die gebreken te gemoet te komen?

Aan het *jus constituendum*. Bij dit onderzoek geldt het de vraag: zoude het doel der Grondwet niet op eene andere wijze beter worden bereikt? Geven de ondervinding, elders verkregen, en de regtstheorie geene aanleiding om meer afdoende uitkomsten te verlangen ten nutte van de justitiabelen?

De vergelijking met het bestaande moet uit den aard der zaak leiden tot meer stellige uitkomsten dan die, met hetgeen in het algemeen meer wenschelijk ware. Men weet wat men bezit. De voordeelen en gebreken, van wat reeds sedert eenigen tijd bestond en werkte, liggen voor de hand en kunnen met den vinger worden aangewezen; — terwijl men zich bij het andere onderzoek op een wijd uitgestrekt — op een onmetelijk gebied beweegt en (moge men al kunnen wijzen op in andere landen verkregen ondervinding) dat onderzoek is in veler oog meer bespiegeling en een streven naar idealen.

I. Welke zijn de gebreken van het bestaande stelsel?

Waarom wilde de Grondwet van 1848 eene *nieuwe* regterlijke inrigting?

Een geleerde, die voor het Zwitsersche kanton Genève een wetboek van burgerlijke regtsvordering heeft zamengesteld, de hoogleeraar Bellot, heeft in drie woorden de kenmerken aangegeven van een goed systeem van regtspleging: eenvoudigheid, kortheid, zekerheid.

Zoowel de regterlijke organisatie, als de daarop te bouwen stelsels van strafvordering en burgerlijke regtsvordering,

moeten worden aangelegd met het oog op die drie vereischten.

En nu meen ik te mogen zeggen, dat de organisatie van 1838 aan de beide eerste vereischten niet beantwoordde, maar tevens dat niet is geklaagd over gemis van het laatste: zekerheid.

De organisatie van 1838 was niet eenvoudig. Die inrigting telde bij den Hoogen Raad, bij de 11 provinciale hoven, bij de 34 arrondissements-regtbanken en de 150 kantongeregten omstreeks 800 regterlijke ambtenaren; een veel te talrijk personeel voor het te verrigten werk.

Men is bij die organisatie niet *objectief* te werk gegaan; men heeft niet zoo zeer het oog geslagen op de zaak, op de voldoening aan de eischen eener goede regtspleging; maar men heeft geheel *subjectief* gevolgd de voorstelling, die men zich in het afgetrokkene maakte van eene regterlijke organisatie.

Men verving de bestaande eenvoudige regtspraak der Fransche organisatie langs twee trappen, door een stelsel van drie trappen van jurisdictie.

Van daar een gebouw, waaraan voorzeker niet ontbrak *symetrie;* dat wèl vormde een goed, stelselmatig geheel, maar dat al te uitgebreid was voor den daarin te verrigten arbeid.

Dat talrijk en daarom over het algemeen kostbaar personeel, ofschoon uit den aard der zaak op zich zelf te schraal bezoldigd, vond geen werk voor iederen dag, geen twistende partijen of beklaagden, die hunne gestadige tusschenkomst noodig maakten.

Onze bevolking, vergeleken met andere, is niet twistziek en levert ook betrekkelijk minder strafvervolgingen op.

Het eerste vereischte, eenvoudigheid, ontbrak alzoo. En evenzoo de kortheid.

De partijen in de burgerlijke regtsgedingen vonden drie trappen van regtspraak te doorloopen, met alle de kosten, daaraan verbonden. Zoo lang men blijft vasthouden aan het stelsel van drie instantiën, is eene korte en min kostbare regtspleging onbereikbaar.

Van daar dan ook, dat reeds in 1841 eene centrale afdeeling der Tweede Kamer de organisatie van 1838 noemde „bovenmatig kostbaar en uit vele andere hoofden weinig aanbeveling verdienende;"

dat in 1843 de Regering zelve eene herziening noemde „gevorderd in het belang der regterlijke waardigheid en tevens van vereenvoudiging en bezuiniging;"

dat bij de voordragt van den Minister van Justitie VAN ROSENTHAL in den aanhef der Memorie van Toelichting werd gezegd, „dat de gronden der afkeuring der bestaande regterlijke inrigting door den Grondwetgever, moeten gevonden worden in het vrij algemeen heerschend begrip, dat die inrigting is te omslagtig en te kostbaar."

De vereischten van eenvoudigheid en kortheid ontbraken dus ten eenemale en dit was de aanleiding tot de bepaling van het additionneel artikel der Grondwet.

Maar het derde vereischte, zekerheid, mag men niet zeggen, dat aan die inrigting ontbrak.

Klagten over de toepassing des regts door de regtscollegiën in het algemeen, zijn niet gehoord. Integendeel èn burgerlijke èn strafgedingen werden met zorg en naauwgezetheid behandeld. Geen voorbeeld van onregtvaardige veroordeeling is aan te wijzen. Er is onvertogen regt gedaan tusschen den man en zijn' naaste, en de Nederlandsche regterlijke magt heeft zich over het algemeen een welverdienden roem verworven van onpartijdigheid, onafhankelijkheid en juiste, soms zelfs al te uitvoerig bewerkte oordeelvellingen.

Komt nu deze voordragt te gemoet aan de bestaande bezwaren van omslagtigheid en kostbaarheid, zonder te schaden aan de zekerheid?

Ik geloof neen. Slaat men het oog op de cijfers der uitgaven ter bekostiging van de regterlijke magt, dan is het voorgestelde kostbaarder dan het bestaande.

In § 8 van het Voorloopig Verslag wordt dit aangetoond.

Volgens staat A vermeerderen de uitgaven met ƒ 147,300, behalve nog de zeer aanzienlijke kosten, uit het appel in strafzaken te verwachten, alsmede de toelagen, volgens art. 83 van het ontwerp, de pensioenen en de wachtgelden.

In de *Opmerkingen en Mededeelingen* van Mrs. Oudeman en Diephuis, XIII, pag. 226, wordt dit meer in het breede ontwikkeld.

Intusschen waren de bezoldigingen, in 1838 vastgesteld, laag te noemen. Sedert 1838 zijn de kosten van het gewone leven aanmerkelijk gestegen. Men behoort daarop te letten. De Staat mag daarvoor de oogen niet sluiten bij de bezoldiging zijner dienaren. Herstel in dit opzigt is noodig, maar alleen bereikbaar — misschien zelfs nog met besparing der algemeene uitgaven — door een meer zamengetrokken stelsel, door een *geconcentreerd* en *gecondenseerd* systeem van regterlijke organisatie.

Slaat men voorts het oog op de grenzen, waarbinnen de gedingen zich moeten bewegen, dan worden:

a. Vele zaken — zeer vele zelfs — bij de kantonregters overgebragt; maar dit is geene vereenvoudiging, als men er bij moet voegen een appel aan de regtbanken. Het gevolg is dan maar, dat men soms in twee instantiën behandelt wat vroeger in ééne instantie afliep. Wat de strafzaken betreft, worden door deze uitbreiding de, mijns inziens, niet aan te prijzen instelling van een kantonnaal Openbaar Ministerie en zelfs kantonnale gevangenissen noodig gemaakt.

b. Het is waar, er worden zes provinciale hoven opgeheven, maar dit is voor de partijen geene vereenvoudiging. Zij moeten daardoor in appel hun regt weder verder van hunne woonplaats gaan zoeken. Zij hebben in appel nieuwe raadslieden noodig, wier bemoeijing met die van eersten aanleg alweder nieuwe kosten baart.

c. In strafzaken is het appel, op den voorgestelden voet, eene in mijn oog schrikbarende bron van omslag en kosten, die door niets wordt gewettigd. Nederland zou inderdaad iets invoeren wat nergens ter wereld in dien omvang bestaat en allerwege meer en meer wordt afgekeurd en verlaten.

d. En eindelijk wordt de derde instantie niet alleen niet opgeheven, maar inderdaad veel ruimer opengesteld.

Cassatie wegens verkeerde regtsbeslissing is eene nieuwe opvatting van dat middel, waardoor het al zeer nabij wordt gebragt, wat de regterlijke kennisneming betreft, aan dat van hooger beroep.

De Regering heeft haar systeem van renvooi prijs gegeven; maar desniettemin meen ik te mogen zeggen, dat het nu aangeboden voorstel is èn veel omslagtiger èn kostbaarder voor den Staat en de justitiabelen, dan de organisatie van 1838.

Het erkende doel van de Grondwet wordt alzoo niet bereikt.

Als men deze voordragt in verband met de Memorie van Toelichting en hetgeen daarin voorkomt omtrent de voornemens der Regering ten opzigte der strafvordering en burgerlijke regtsvordering, beschouwt, dan moet er de aandacht op vallen, hoe de Regering dan ook dit voorstel niet op zich zelve verdedigt; maar altijd verwijst naar de groote vereenvoudigingen, die zij in de regtsvordering denkt voor te stellen.

Ik acht dit een gevaarlijk droombeeld.

Men moet zijne aandacht niet aldus laten afwenden van het onderwerp der regterlijke organisatie zelve. Indien men, geleid door die voorstelling, eene zeer omslagtige inrigting mogt helpen vestigen, zoude men later, maar te laat bespeuren, dat op dien voet alle die andere vereenvoudigingen alleen ten koste van goed regt waren te bereiken.

Men zou gelijk zijn aan iemand, die, eene woning moetende bouwen, het gebouw op te grooten voet aanlegt, en die later op het volstrekt noodige huisraad zijne te groote uitgaven zoude willen terugvinden. Zijn huis zou niet wel bewoonbaar wezen.

Zoo hier. Als men de regterlijke organisatie zelve veel te weelderig aanlegt, zal men een steigerwerk hebben gesticht, dat te groot en te omslagtig is, en te laat ontwaren, dat men zijn misslag niet herstellen kan door de voor eene deugdelijke regtspleging onmisbare vormen en bekleedselen achterwege te laten.

En nu verder de vergelijking makende uit het oogpunt van regtszekerheid, dan meen ik, dat, wanneer men:

a. introk de uitbreiding van regtsmagt in strafzaken, in 1854 aan de kantonregters verleend en welke destijds in het verslag der Eerste Kamer zoo juist werd bestreden, waardoor èn het afzonderlijk Openbaar Ministerie èn die gevangenissen konden achterwege blijven, met eenige tegemoetkoming aan de burgemeesters ten platten lande, voor hunne werkzaamheden als ambtenaren van het Openbaar Ministerie;

b. introk de wet van 1849, volgens welke de Hooge Raad (geheel noodeloos, want het personeel is niet verminderd) in cassatie regt doet met vijf, in plaats van zeven raadsheeren; en de hoven weder met zes, in plaats van vier leden regt spraken in de strafzaken;

dat dan in waarheid de Staat en de regtbehoevenden met het bestaande beter waren gediend dan met dit voorstel, hetwelk voor niemand, noch voor den Staat, noch voor de justitiabelen, vereenvoudiging aanbrengt, grootere uitgaven vordert en geene meerdere waarborgen voor regtszekerheid oplevert.

II. Maar op dat standpunt mogen wij ons niet plaatsen. De Grondwet wil geen behoud van het bestaande; zij wil eene *nieuwe* regterlijke inrigting.

En dit brengt mij op het ruimer terrein, waarvan ik mij in de tweede plaats de beschouwing voorstelde, het onderzoek en de vergelijking van deze voordragt met de eischen van den tijd, gelijk die door de ondervinding en de wetenschap worden gestaafd.

Hier moet ik mij, uit den aard der zaak, eenige perken stellen. Ik zal niet de geheele organisatie in alle hare onderdeelen doorloopen. Ik wil mij tot eenige hoofdbeginselen bepalen en trachten aan te geven, waarom ik het voorgestelde niet aannemelijk acht, en hoe daaromtrent mijns inziens beter ware te voorzien.

Het zij mij daartoe vergund stil te staan: 1°. bij het voorgestelde behoud van drie trappen van regtspraak in burgerlijke zaken;

2°. bij hetzelfde voorstel in strafzaken; met andere woorden bij de invoering van een tweede feitelijk onderzoek in de groote strafzaken;

3°. bij de uitbreiding der regtsmagt van de kantonregters en de toevoeging daaraan van een bijzonder daartoe ingesteld personeel van ambtenaren van het Openbaar Ministerie.

Vooraf zij het vergund eene algemeene opmerking te maken. Zij is deze:

Bij de zamenstelling van eene nieuwe regterlijke inrigting moet niet alleen worden gelet op de eischen van het tegenwoordig oogenblik, maar moet men ook zijne aandacht vestigen op de toekomst.

Men moet niet alleen het oog slaan op hetgeen thans bereikbaar is, maar zich ook een doel voor oogen stellen, waarheen in het vervolg moet worden gestreefd.

Men moet niet alleen arbeiden voor den dag van heden, maar den weg banen voor dien van morgen.

Gestâge vooruitgang is bij uitnemendheid op dit gebied te verwachten. Meer dan op eenig ander welligt heeft men daar te kampen met gevestigde denkbeelden, die ik nog niet eens vooroordeelen of verouderde begrippen zou willen noemen; denkbeelden, waarin de natie is opgegroeid en die zich bij velen, ook bij de kundigsten, hebben vastgeworteld.

Aan plotselinge opheffing valt niet te denken. De tijd alleen kan daarin van lieverlede verandering brengen en de wetgever moet het zijne doen, om waar hij niet in eens alles erlangen kan, den weg af te bakenen om dit van lieverlede te verkrijgen.

Vooral behoort hij te waken, dat hij, dat doel door bestaande, overmagtige begrippen niet dadelijk kunnende bereiken, geen weg inslaat, die, door het vestigen van nieuwe

instellingen, van dat doel geheel en al, misschien voor zeer langen tijd, moet verwijderen.

Ik zal gelegenheid hebben dit denkbeeld nader in mijn betoog toe te passen.

---

1. Wat dan betreft de regtspraak in burgerlijke zaken, zoo vestig ik de aandacht op deze zeer ware en zeer merkwaardige woorden der Memorie van Toelichting tot het ontwerp van regterlijke organisatie van den Minister van Justitie VAN ROSENTHAL:

„De eenige mogelijkheid, om bij gelegenheid eener verandering der regterlijke inrigtingen, in het belang der regtzoekenden, het bezwaar der kostbaarheid te verminderen, is in het wegnemen van éénen trap van jurisdictie gelegen."

Maar zoo als ik reeds gezegd heb, het tegenwoordig voorstel behoudt de drie trappen van regtspraak en geeft nog aan den hoogsten trap eene aanmerkelijke verbreeding, door wegens verkeerde regtsbeslissing de voorziening in cassatie open te stellen; niet meer alleen gelijk thans, nu, op het spoor der Fransche cassatie, die voorziening alleen wordt verleend om het wetgevend gezag in alle hare onderdeelen te handhaven, *pour maintenir l'autorité législative*, en eene juiste uitvoering der wet te verzekeren, om het wetgevend gezag te doen eerbiedigen; maar om in ruimeren zin alle regtsbeslissingen aan de zuivereregtsbeginselen te toetsen, waardoor iedere kwalijk uitgewezen zaak, elke kwalijk geïnterpreteerde acte een voorwerp van beoordeeling in cassatie zal kunnen uitmaken en alleen de bloot feitelijke beslissing daaraan wordt onttrokken.

De partijen vinden nu niet meer die scherp geteekende grens, die de wet in hare voorschriften oplevert, en hunne vertoogen in cassatie hebben den *Oceanus juris* tot grondgebied.

Men zal van de uitspraken van den Hoogen Raad niet meer met BACO kunnen zeggen: *Anchorae* LEGUM *sunt, ut leges reipublicae* (Aphor. 73); maar hij zal worden de: „*Juris*

legumque sacerdos;" het *jus suum cuique tribuere* wordt in den ruimsten zin zijne roeping.

Ik was in der tijd een voorstander van den Hoogen Raad als regter in hooger beroep in burgerlijke zaken, maar de Kamer heeft daaromtrent anders beslist.

Had ik mij toen den Hoogen Raad als regter in cassatie kunnen voorstellen op de nu voorgedragene wijze, ik zoude mij met die beslissing der Kamer welligt meer hebben kunnen vereenigen, omdat ik langs dien weg voor mij niet zou hebben afgesneden gezien, wat de Minister van Justitie VAN ROSENTHAL te regt als de eenige mogelijkheid van verbetering aangaf: de afschaffing van éénen trap van jurisdictie.

Op den voet, die nu wordt voorgesteld, kunnen de voorstanders van den Hoogen Raad als hof van cassatie of als hof van appel elkander de hand reiken.

Op dien voet toch zoude gerustelijk voor alle zaken kunnen worden aangenomen de regtspraak langs twee trappen, die nu reeds, bij een zuiver cassatiestelsel, bestaat voor alle zaken beneden *f* 400; voor de possessoire vorderingen; voor die wegens het kiesregt en onteigening, wegens de regten van registratie, zegel, successie en overgang, bij de gewone regtbanken en den Hoogen Raad.

Men zoude alzoo de eenige mogelijkheid van afdoende verbetering hebben verwezenlijkt.

Ik durf dit te eerder aan te prijzen, daar uitnemende publicisten reeds de afschaffing van het appel in Frankrijk hebben voorgestaan bij het meer beperkte stelsel van cassatie, dat daar is aangenomen. Twee uitstekende schrijvers, ROYER-COLLARD en BÉRENGER, die elkanders betoog niet schijnen te hebben gekend, hebben op waarlijk afdoende gronden die vereenvoudiging der regtsgedingen voor Frankrijk aannemelijk geacht. (Zie *Bijlagen* III en IV.)

Voor Frankrijk! Hoe veel te meer moeten hunne redenen dan niet gelden voor Nederland, bij aanneming van een meer uitgebreid begrip van het beroep in cassatie.

Ofschoon toch de regelen der practijk in Frankrijk en

Nederland vrij wel overeenkomen, zoo is toch de toepassing zeer verschillend.

Bij ons is de gang van zaken zeer bedachtzaam; de wisseling van dingtalen heeft langzaam en geregeld plaats; de pleidooijen zijn lang te voren bepaald en worden met naauwgezetheid, veelal met te voren gereed gemaakte schrifturen, met aanhaling van vele schrijvers en uitspraken gevoerd; het openbaar ministerie neemt altijd, soms een lang, uitstel voor zijne conclusie; het vonnis wordt evenzoo, na onderzoek der stukken, door de regters, zelden vóór drie weken en dikwijls later gewezen.

Dus niets wat zweemt naar spoed en overijling.

Maar treedt nu de Fransche pleitzalen binnen. De rol wordt afgelezen. Er kan welligt in tien of meer zaken moeten worden gepleit; men weet niet zeker in welke. De advocaten zetten ze uiteen op enkele notes; ik durf te zeggen lang niet zoo grondig bewerkt als bij ons. Wel is waar dikwerf met groote scherpzinnigheid en duidelijkheid, maar zeker meer vlugtig en soms meer oppervlakkig. De president interpelleert telkens, vraagt allerlei inlichting of ontwikkeling en sluit de debatten, als de regtbank of het hof genoeg is ingelicht; iets wat hier te lande zeer zeldzaam is. Dan concludeert het openbaar ministerie, zoo noodig, meestal dadelijk en de voorzitter dicteert veelal het vonnis, na een oogenblik ruggespraak met de leden.

Onze behandeling is dus in den regel zeker grondiger, de Fransche vlugger. Het nationaal karakter staat in de manier van procederen uitgedrukt.

En toch wenschen daar die schrijvers, wier bevoegdheid om een oordeel uit te spreken niemand betwisten zal, de afschaffing van het appel.

Maar bovendien. Het hooger beroep is noodzakelijk of niet noodzakelijk.

Is het noodzakelijk, waarom wordt het dan niet in alle zaken gegeven? In 1838 werd daarom het hoogste ressort der regtbanken van 1000 franken verlaagd tot *f* 400. Nu breidt men weder uit. Waarom?

Men zegt: de zaken beneden *f* 600 zijn ***van minder belang.*** Dit ontken ik. Het regtskundig gewigt der zaken, de moeijelijkheid van regtspraak hangt niet af van het geldelijk bedrag der vordering. Ik lees datzelfde in de Memorie van Toelichting der Regering op art. 40. Ook geldelijk zijn die vorderingen voor de betrokken partijen dikwerf van veel grooter belang, dan vorderingen boven dat bedrag voor meergegoeden.

Alle twistgedingen moeten onder dezelfde waarborgen eener goede beslissing worden beregt. Anders loopt men gevaar van niet zonder reden het verwijt te vernemen, dat er is eene justitie voor meer- en eene andere voor minvermogenden, en dat het de meergegoeden zijn, die de wetten inrigten naar hunne behoefte.

Eene exceptionnele regtspraak door den kantonregter in zeer geringe zaken is, mijns inziens, alleen verdedigbaar daardoor, dat de kosten dier gedingen het bedrag der vordering ligtelijk zouden te boven gaan, en dat het, door het overgroot aantal dier zaken, materieel onmogelijk zoude zijn, deze door de gewone regtbanken te laten beslissen.

De Regering is blijkbaar zelve geen voorstander van het beginsel van appel.

Waarom anders het bedrag der appellabiliteit verhoogd van *f* 400 tot *f* 600? In § 1 der Memorie van Toelichting wordt de inkrimping van het appel aanbevolen.

Zoo wordt nog (wat het appel nog meer beperken zoude) een ander denkbeeld aangegeven in die Memorie op art. 40, 3o.: — de verpligting tot waardering van de vorderingen.

Onbepaalde vorderingen, die geene geldsom uitdrukken, zijn vatbaar voor hooger beroep. Men kan dus gemakkelijk aan iedere vordering, door er een eisch tot schadevergoeding bij te voegen als anderzins, een vorm geven, waardoor zij appellabel wordt.

Het denkbeeld wordt geopperd om dit te beletten.

Uit dit een en ander blijkt, dat de Regering zelve op beperking van het appel bedacht is, en ligt daarin niet reeds de veroordeeling van het appel in beginsel opgesloten?

Men wil weren het hooger beroep, ofschoon men zelve erkent, dat die mindere zaken even moeijelijk zijn ter beslissing en voor de belanghebbenden dikwijls even belangrijk.

Onze geregtelijke statistiek bevat niets omtrent het geldelijk bedrag der gedingen, maar ik houd mij overtuigd, dat, als men het getal der vorderingen boven de *f* 600 kende, men zich zoude verwonderen over het uiterst klein getal dier zaken, in vergelijking tot de overige regtsgedingen, waarin het middel van hooger beroep zou worden gegeven. Men zou erkennen, dat de instelling was eene zaak van overgroote weelde.

Het denkbeeld, om het hooger beroep in burgerlijke zaken ter zijde te stellen, moet intusschen uit den aard der zaak grooten tegenstand ontmoeten.

Voor velen is het geheel nieuw en ongehoord. Het is in strijd met hunne gevestigde begrippen.

De afschaffing van het hooger beroep zou bovendien de regtspraktijk aanmerkelijk verminderen.

Ziedaar tweeërlei krachtig sprekende aanleiding om het denkbeeld te betwisten.

Maar voor die bestrijding moeten gronden worden bijgebragt. Het Voorloopig Verslag zegt daaromtrent alleen het volgende:

„Men acht de afschaffing van het civiel appel eene verkor„ting van den waarborg tot bekoming van goed regt, gelegen „in de bevoegdheid om in de ontwikkeling van feit en regts„punt tweemalen te worden gehoord."

Dit is niet volkomen juist. Men zou toch ten tweede male over de ontwikkeling van het regtspunt in cassatie kunnen worden gehoord. Omtrent het feit alleen zou de beslissing des eersten regters vaststaan en slechts in de gevallen, daartoe aangewezen, door het middel van request-civiel, *a judice male informato ad judicem melius informandum* kunnen worden bestreden.

Verder zegt het Voorloopig Verslag: „Men moet in de tweede „instantie alle middelen tot volmaking der defensie kunnen „bijbrengen, die bij de eerste zijn over het hoofd gezien."

Ik spreek niet tegen, dat dit soms nuttig zijn kan; maar

ik merk op, dat er in alle die andere zaken, waarin geen appel is toegelaten, bij de eenige eerste behandeling op wordt gerekend, en men dan wel zorgt voor eene volledige defensie; dat daar nooit is geklaagd over het gemis van appel; — dat daarentegen thans menigmaal in appellabele zaken de eerste instantie wordt veronachtzaamd, door voorbedachtelijk middelen achterwege te houden, of niet te doen pleiten en dan eigenlijk eerst in appel de zaak naar behooren te behandelen. Ook wel dat men het eerste onderzoek des regters vervangt door een onderzoek van scheidsmannen om later te komen voor den regter van appel.

Qui agit certus esse debet geldt ook hier en hij, die weet, dat het feitelijk onderzoek afloopt in ééne instantie, zal wel zorgen voor eene volledige voordragt, en doet hij het niet, dan heeft hij zulks aan zich zelven te wijten.

Nog eens, als ééne instantie genoeg is voor de registratie- en successie-zaken, voor de possessoire actiën, voor alle de zaken beneden *ƒ* 600, waarom kan men dan in de betrekkelijk zeer weinige andere er niet mede volstaan, om alzoo het groote doel, de wegneming van een trap van jurisdictie, te bereiken?

„*On ne comprend pas*," zegt Royer-Collard zeer juist, „*qu'un tribunal un jour souverain, ne le soit pas toujours;* „*on ne peut pas ainsi quitter et reprendre la souveraineté.*"

Waarom, vraag ik, den regter op het feit in eene successie-zaak, die tonnen schats bedraagt, het hoogste ressort gegeven; en tegen zijn vonnis in eene gewone zaak van *ƒ* 600 een hooger beroep opengesteld?

Bij de Memorie van Beantwoording der Regering wordt aan het gezag van Royer-Collard en Bérenger overgesteld het gezag van Bordeaux en Regnard en de woorden medegedeeld van dezen laatste, die op eenigzins smalenden toon gewaagt van, „*quelques novateurs*," die het beginsel van appel hadden in twijfel getrokken.

Gezag tegenover gezag, dan schijnt de schaal ten behoeve van de eerstgenoemde mannen ruimschoots over te slaan en

waar het de vestiging eener *nieuwe* regterlijke inrigting geldt, is de hoedanigheid van *novateur* zeker geene reden van verwerpelijkheid *a priori.*

Regnard in zijne verdediging van het appel voert daarbij gronden aan, meer bijzonder voor Frankrijk, *„dans un grand pays comme le nôtre"* (*De l'Organisation Judiciaire et de la Procédure Civile*, § 174), geldig. Het bewaren van eenheid in de regtspraak door ééne hoogste regterlijke instelling, ware zonder de hoven van appel in zulk een uitgestrekt regtsgebied onbereikbaar.

Die grond geldt niet voor Nederland.

Bordeaux bestrijdt de stelling van Bérenger met gronden, ontleend aan de statistiek (1). Zonder nu dieper daarin te treden, valt op te merken, dat er, volgens beide schrijvers, in Frankrijk jaarlijks 10,000 appellen voor de hoven worden gebragt. Dit grijpt plaats bij eene bevolking van 36 millioen inwoners.

In Nederland met 3 millioen inwoners, daarentegen, worden jaarlijks niet meer dan omstreeks 200 zaken in hooger beroep gebragt, welk getal bij de nu voorgedragene beperking nog aanmerkelijk zal verminderen. (Vergelijk de opgaven uit vroegere Memoriën van Toelichting in mijne vroegere Nota van Februarij 1857.)

Geldt nu het betoog van Bordeaux, dat de instelling der hoven van appel door de veelvuldigheid van het gebruik wordt aanbevolen, ook hier te lande? Zeker neen. In verhouding tot Frankrijk, wordt daar ruim viermalen meer van het middel gebruik gemaakt reeds zoo als thans de zaken staan. Bordeaux zou zijn betoog voor onzen toestand niet kunnen volhouden en bij zijne voor 't overige zeer juiste inzigten, zeker geene zoo kostbare inrigting verlangen, bij de Nederlandsche wijze van regtspleging en voor een zoo uiterst klein getal zaken.

Men leze wijders betoog tegen betoog en houde wel in het oog, dat het de vraag geldt: — wil men twee of drie trappen

(1) *Philosophie de la procédure civile*, p. 294 en volg.

van regtspraak, en zou in elk geval de Hooge Raad, op den nu voorgestelden, dat is veel ruimeren voet ingerigt, niet als tweede instantie voldoende zijn?

Men stelle zich daartoe op een vrij en onbevangen standpunt en late zich niet afschrikken door nevenbeschouwingen, als bijv. dat tot hiertoe geene wetgeving het hooger beroep heeft afgeschaft. (Memorie van Beantw., § 1.)

Noch het oudere Romeinsche regt, noch het oudere Duitsche kenden een hooger beroep.

BLUNTSCHLI verklaart het bestaan der drie trappen van regtspraak in Duitschland aldus:

„Die Stellung der früheren Reichsgerichte und ihr Verhältniss zu den Unter- und Obergerichten der einzelnen Territorien erklärt historisch diese Einrichtung, und man kann es begreifen, dass bei der schriftlichen Form der Processverhandlung die Uebelstände derselben weniger empfunden wurden. Innere, in der Natur der Rechtspflege liegende Gründe dafür würden sie schwerlich rechtfertigen. Wird das Princip der Mündlichkeit durchgeführt, so ist auch hierin *eine durchgreifende Aenderung* nöthig." (*Allgemeines Staatsrecht*, pag. 491.)

Waarom zou Nederland ditmaal niet het voorbeeld geven van het breken van het ijs der overlevering, maar altijd in het gareel van andere wetgevingen moeten gespannen zijn?

Doortastende hervorming, door geachte en bevoegde beoordeelaars aangewezen, is noodig en allezins mogelijk.

Laat ons de gunstige gelegenheid daartoe niet verzuimen. Men zou het eenige middel van afdoend herstel onverschoonlijk hebben ter zijde gesteld.

---

2. Het tweede punt van beschouwing is de hier voorgestelde regtspraak in strafzaken.

Alle strafzaken, ook de zwaarste en moeijelijkste, zouden worden overgebragt bij de 34 arrondissements-regtbanken en in hooger beroep bij de 5 hoven.

Ik heb tegen die regeling, door de Regering een levensbeginsel der strafregtspleging genoemd, zeer ernstige bezwaren en zou met de volste overtuiging het als eene nationale ramp, als een beginsel van bederf en ontbinding in de regtspleging nedergelegd beschouwen, wanneer dit voorstel als wet wierd vastgesteld.

Alle strafzaken bij de gewone regtbanken!

Weet men wel wat dat zegt? Ik zou bijna durven beweren, dat men nooit een crimineel regtsgeding van grooten omvang moet hebben bijgewoond, als men dat wenschelijk kan rekenen.

Wat wordt daartoe niet al gevorderd?

Vooreerst een man, die met de leiding der zaak is belast; een voorzitter, die bedaard, geleidelijk, geheel onpartijdig, met eene diepe menschenkennis en ondervinding toegerust, de verhooren van getuigen en beschuldigden en de verdere debatten bestuurt. Mannen, daartoe geschikt, zijn uiterst zeldzaam. Er behooren niet slechts morele en intellectuële, er behooren ook physieke krachten voor die taak, die soms vele dagen achtereen gestâge inspanning vordert. Hoe kan men zich voorstellen zoo iemand voor alle, ook voor de kleinere regtbanken te vinden? En zonder dat is eindelooze verwarring te wachten.

Voorts een genoegzaam personeel in de regtbank, toegerust met de grondige kennis van het strafregt, tot die strafzaken benoodigd, waarvan de regter-commissaris geen deel mag uitmaken, als door vroegere bemoeijing op geen onbevangen standpunt geplaatst. Wanneer dan eene zaak wordt behandeld, als nu bijv. onlangs in Limburg, die tien of meer zittingen duurde, dan staan alle andere werkzaamheden stil.

Men zal dan tevens moeten komen in den regel tot de hulp der plaatsvervangers; maar dit is onraadzaam, daar men alzoo onbezoldigde regters laat werken als anderen en daardoor aanspraken schept, die men niet zal kunnen en mogen inwilligen; bij welke regters even daarom geenerlei waarborg van regterlijke onafhankelijkheid bestaat, noch ook van bekwaamheid, daar het veelal zijn jongelieden, die daardoor den voet in den

stijgbeugel zouden krijgen en die in de behandeling dier gewigtige zaken eene oefenschool zouden vinden. Maar daartoe zijn deze zaken allerminst geschikt.

Ik neem wijders aan, dat het openbaar ministerie bij de regtbanken niet zou te kort schieten, maar vraag: waar vindt men de verdedigers? Ze zijn niet bij alle die regtbanken te vinden, en men zal toch niet vergen, dat een verdediger ambtshalve van elders kome of de verdediging *ex officio* laten vervallen, gelijk nu.

Ook de griffiers, die in eersten aanleg alles zullen moeten verbaliseren, zullen te kort schieten.

De regtslokalen zijn ongeschikt voor de groote strafzaken, die men niet in kleine vertrekken, maar in groote regtszalen moet behandelen. Het is niet onverschillig, dat ook daarin harmonie bestaat met het indrukwekkende, het imposante van het regtsgeding zelf.

De misdadiger, wiens leven op het spel staat, het groote strafgeding (*le grand criminel*) moet niet op gelijken voet als het jagtdelict of de gewone diefstal worden behandeld.

Men moet in zulk eene zaak als regter, als aanklager, als verdediger zijn betrokken geweest, om al het gewigt daarvan te gevoelen; hoe zulk een drama zich ontwikkelt; hoe van een woord, eene vraag, eene uitdrukking van het gelaat alles kan afhangen; hoe de zamenhang van alle die getuigenissen moet worden gewikt en gewogen; men moet de inspanning, de verantwoordelijkheid, het aangrijpende hebben gevoeld voor allen, die er in betrokken zijn — en dan zal niemand goedkeuren, dat die van de gewone strafzaken zoo zeer verschillende regtsgedingen bij de gewone regtbanken zouden worden gebragt.

Moest dat onvermijdelijk gebeuren, ja dan was een correctief dringend noodig, dan zou elkeen moeten verlangen naar een tweede onderzoek.

Maar ook dat correctief is op zich zelf weder hoogst onraadzaam.

De beoordeeling in appel zal geschieden òf op de stukken,

door schriftelijk onderzoek, òf men zal op nieuw getuigen en beschuldigden hooren.

Op de stukken. De Regering is er op bedacht; zij zegt in § 2 der Memorie van Toelichting er naar te zullen streven, om meerderen waarborg voor de juistheid der processen-verbaal te erlangen.

Maar dat doel is onbereikbaar. Niets is meer onzeker dan de beoordeeling der waarde van feitelijke opgaven naar op schrift gebragte verklaringen, waaraan de *viva vox* ontbreekt.

De Regering zal toch niet willen invoeren de Duitsche *Gebärdennooten*, die alleen stof voor de anecdoten-verzamelaars hebben opgeleverd.

Men wil te regt geen schriftelijke, maar orale verdediging in strafzaken. Daarbij intusschen komt het aan op waardering van bijgebragte redenering; maar hoeveel minder raadzaam is dan niet de beoordeeling van schriftelijke getuigen-verhooren. Van wat de getuigen met hem, die ze ondervraagt, verhandelen, wordt slechts een zeer gering deel op het papier gebragt, zonder iets wat toon, uitdrukking, houding betreft, te vermelden — en waarbij nog veel van de bekwaamheid van ondervrager en griffier afhangt; — en door zulk een bedriegelijk glas zou de regter moeten zien om over schuld of onschuld te oordeelen!

Het is ondenkbaar. Een Duitsch schrijver (1) zegt zeer juist: „die Ergebnisse der mündlichen Verhandlung durch „protokollarische Aufzeichnung fixiren zu wollen, wäre ein „vergebliches Beginnen, es würde überdies dem Geiste dieser „Verhandlung durchaus wiedersprechen und zu unerträglicher „Weitläufigkeit führen."

Maar nu neem ik aan, dat de geheele zaak op nieuw wordt behandeld; dat men hetzelfde onderzoek poogt te vernieuwen

(1) Molitor, *Erfahrungen im Gebiete der Kriminalrechtspflege.* Zeitschrift für das Strafverfahren, III, pag. 47.

en den regter in appel niet het surrogaat, maar de bewijzen zelve zoekt voor te leggen.

Zulk een tweede onderzoek *moet* minder goed zijn dan het eerste.

Hoe meer de tijd sedert het te bewijzen feit verstrijkt, hoe meer de zekerheid vermindert.

De getuigen kunnen sterven. Hun geheugen kan verzwakken.

Wat meer is, na de eerste behandeling zijn de getuigen niet meer zoo vrij en onbevangen als vroeger. Zij hebben vernomen, middellijk of onmiddellijk, wat de andere getuigen en de beschuldigde hebben gezegd; zij zijn misschien vinnig doorgestreken in de debatten; zij zien eene veroordeeling, soms op hunne verklaring steunende. Ik spreek nu nog niet eens van mogelijke bewerking, door medelijden of vrees bij hen op te wekken; maar ik merk toch op, dat het niet altijd krachtige geesten zijn, onvatbaar voor eenigerlei invloed; en dan vraag ik: aan welk getuigenis is meer waarde te hechten? Aan het eerste of aan het tweede?

Het tweede onderzoek moet alzoo minder deugdelijk zijn dan het eerste en WALTHER zegt te regt, dat, zoo men daarnaar het eerste oordeel wilde verbeteren, men gelijk is aan een schilder, die een landschap, bij de middagzon geschilderd, zou willen beoordeelen, veranderen en verbeteren naar het licht, hetwelk de avond daarover verspreidt. (*Rechtsmittel*, pag. 130.)

Het bewijsmateriaal is in den regel niet ten tweedemale zoo goed te leveren als bij eene eerste behandeling, en ziedaar waarom thans het appel in strafzaken èn door de theoretici èn door de practici (behoudens enkele uitzonderingen) algemeen wordt afgekeurd.

Voeg daar nu bij den noodlottigen indruk van uiteenloopende beslissingen, waardoor het vertrouwen des volks op de regtspraak te niet gaat; het noodwendig tijdverlies, den omslag in de regtspleging en ook de zeer aanzienlijke kosten. Denk eene zaak met vele getuigen, die vele dagen duurt, bij een verwijderd hof behandeld. Zulk eene zaak alleen kan den lande duizenden kosten. Voeg daar ook nog bij het ongerief voor de

getuigen, die soms meerdere dagen ver van hunne woonplaats moeten gaan doorbrengen.

En dat alles waarom? Om een idée; niet om de wezenlijkheid van behoefte. De tegenwoordige regtspraak in de groote strafzaken in ééne instantie heeft nooit tot praktische bedenking aanleiding gegeven.

De regering gevoelt de bezwaren, aan het verlies van tijd, van arbeid en van landspenningen verbonden, en is ook daarom weder bedacht op correctieven.

Geene verpligte instructie meer, geene dubbele verwijzing, geene acte van beschuldiging; maar aanbrenging bij regtstreeksche dagvaarding, bevattende het feit naauwkeurig omschreven.

Maar dat alles is hoogst bedenkelijk. De zaken komen dan ongeïnstrueerd voor den regter ter teregtzitting; dat geeft noch waarborg aan de maatschappij, noch aan de beklaagden, en er zal telkens moeten worden uitgesteld om nader bewijs te erlangen.

Men loopt dan ook veel meer gevaar van eene ongewettigde openbare teregtstelling, ook bij vrijspraak een groot bezwaar; en bovenal men ontneemt aan den beschuldigde in de acte van beschuldiging den steun zijner verdediging. Hij, en ook de leden van den Raad, die onvoorbereid ter teregtzitting verschijnen, vinden daarin bijeengebragt wat hem wordt ten laste gelegd, het *résumé* van het gehouden onderzoek, de punten waar het op aankomt.

Noemt men dat „noodeloos" (Memorie van Toelichting, § 2); ontneemt men hem dat, dan staat hij geheel weêrloos; hij weet niet wat hem kan worden voorgeworpen en kan zich niet wapenen tegen een vijand, die hem onverhoeds en bedektelijk overvalt.

Als wij dat alles nagaan: — een onvoldoend eerste onderzoek, waarvan de gebreken door een hooger beroep moeten worden hersteld; — een hooger beroep, waarvan wederom de gebreken, de kosten en omslag door besnoeijing eener behoorlijke instructie moeten worden verholpen, — dan vraag ik met het volste vertrouwen: — waarom dan niet liever één,

degelijk, met alle waarborgen omringd, feitelijk onderzoek door een voldoend regterlijk ligchaam, wiens uitspraken in cassatie door den Hoogen Raad worden onderzocht?

Ik zou hierover nog zeer veel kunnen zeggen en mij beroepen op het oordeel van hoogst bevoegde mannen, zoo hier te lande als elders, van vele practici, die in het beroep in strafzaken zien het bederf der strafregtspleging en mij uitvoerig hunne meening ontwikkelden, van de nieuwste schrijvers over strafregtspleging, die het eens zijn, dat alleen reactie en teruggang op het gebied van het strafproces het hooger beroep kunnen verlangen.

Maar genoeg. Men vraagt mij welligt: wat verlangt gij?

Mijn verlangen is tweeledig.

Ik wensch in de toekomst het gezworenen-gerigt en voor alsnog behandeling der moeijelijke strafzaken voor een aanzienlijk regtsligchaam in de hoofdplaatsen der provinciën, en alleen de niet moeijelijke zaken bij de gewone regtbanken; alles op den bestaanden voet, met eene gepaste schifting van moeijelijke zaken en andere en met een beroep in cassatie op den Hoogen Raad.

Het middel van schifting, aangegeven bij mijne nota van Februarij 1857 en ook bij die van Mei 1860, wordt bij § 6 der Memorie van Beantwoording bestreden door de opmerking, dat alzoo de beklaagde de keuze hebben zou, voor welken regter hij te regt zou staan, en door de vraag, hoe te handelen bij onvolledige of twijfelachtige bekentenis en bij herroeping van bekentenis?

Het antwoord is gemakkelijk.

Wat kwaad zou er in liggen, als de beklaagde aldus die keuze had? Zoo hing het oudtijds hier te lande geheel af van den beklaagde, of hij werd ontvangen in ordinair of in extraordinair proces. Naar de Engelsche regtspleging bepaalt evenzeer de beklaagde door zijne verklaring „*guilty or not guilty*" de wijze zijner teregtstelling. In die aanneming zijner regters ligt juist voor de maatschappij en de beschuldigden eene geruststelling en een waarborg te meer.

De praktijk dier beide regtsplegingen zou mede op de verdere zwarigheden der Memorie van Beantwoording de meest afdoende oplossing kunnen geven.

Onvolledige, twijfelachtige bekentenis is geene bekentenis. Eenmaal op plegtige wijze afgevraagd en bekend hebbende schuldig te zijn, schijnt daardoor de regterlijke bevoegdheid voldoende gevestigd, om er niet weder op terug te komen.

Wil men niet langer de afscheiding in criminele en correctionnele zaken, dan moet er wel eene andere schifting worden gevonden, of men geraakt tot het schromelijke gevolg om voor de ongelijksoortigste zaken eene gelijksoortige behandeling te verordenen.

Over de *Jury* een enkel woord.

De Hoogleeraar BIRNBAUM heeft in der tijd op historische gronden aangetoond, hoe onze gerigten van schepenen, vroedschappen, gezworene gemeensluiden, wier uitspraak in de oude Nederlandsche oorkonden met den naam van *veritas* werd bestempeld, zeer veel overeenkomst hadden met het Engelsche gezworenen-gerigt (1).

In 1813 werd de *jury*, gelijk meer wat de Franschen hadden ingevoerd, zonder beklag opgeheven. De instelling had te kort gewerkt om wortel te vatten.

Maar de Belgische broeders hadden ze twintig jaren bezeten en begeerden in 1829 de jury om strijd terug.

Hier was op één man na, die zijn' tijd in meer andere opzigten vooruit is geweest, den heer LUZAC, de tegenstand algemeen.

Hoe dacht men sedert?

De meerderheid der commissie van zelfstandige rapporteurs van 1851 over het ontwerp van regterlijke organisatie verklaarde overtuigd te zijn, „dat de jury, ook hier te lande, „bij meerdere ontwikkeling van onze constitutionnele instel-

(1) Zie *Kritische Zeits. f. Rechtsw. u. Gesetzg. der Ausl.* I, p. 138 en 213; III, p. 1 en volg.

„lingen, in een meer of minder verwijderd verschiet, door „de natie zal worden verlangd."

Maar destijds achtte die commissie dat oogenblik niet gekomen. Zoo sprak ook de heer Minister van Justitie STRENS in zijne Memorie van Toelichting.

De commissie van rapporteurs van 1860 meent te kunnen verklaren, „dat de meerderheid de invoering der jury onraad„zaam houdt, ***wegens het daartegen heerschende vooroordeel!***" (Voorloopig Verslag, § 6.)

Wij zijn dus sedert 1829 aanmerkelijk gevorderd.

Ik hoop om twee redenen, dat men dat „heerschend vooroordeel" eenmaal zal durven aantasten en ter zijde stellen.

Vooreerst, omdat ik de *jury* beschouw als een vitaal bestanddeel der constitutionnele instellingen.

Het is een pligt, die op de ingezetenen wordt gelegd om, gelijk zij als staatsburgers en niet als staatsambtenaren kunnen worden geroepen mede te werken tot wetgeving en bestuur, ook aan de regtspleging deel te nemen.

Ik zie daarin het groote voordeel, dat het besef wordt verlevendigd, dat men in den constitutionnelen Staat niet geroepen is om maar voor zich-zelven te leven, maar dat men als deel van het geheel verpligt is bij te dragen en meê te werken tot het doel van den Staat; dat, in één woord, het gevoel van staatsburger te zijn wordt wakker gemaakt.

Overal rondom ons wordt dat denkbeeld gehuldigd. Waarom moet Nederland alleen terugblijven?

Men zegt altijd: — Nederland verlangt het niet. Ik weet, wijlen de hoogleeraar DEN TEX heeft in vreemde en inlandsche tijdschriften betoogd, dat zoowel hier als in Duitschland de *jury* niet werd begeerd (1).

Maar Duitschland is ons desniettemin voorgegaan. Alom is de *jury* ingevoerd en, zoowel in Pruissen als elders, hebben de meest bevoegde beoordeelaars met kracht de uitkomsten daarvan geroemd.

(1) *Bijdragen*, IV, p. 287, en *Zeitschrift für Rechtsw. u. Gesetzg. des Auslandes*, XIX, p. 365.

Ik heb eene *tweede* reden. Het surrogaat van de jury, het wettig bewijs in strafzaken, boezemt mij geen vertrouwen in.

Men vindt de reden daarvan in § 2 der Memorie van Toelichting. Daar leest men: — „dat het oordeel over schuld of onschuld, ook in weerwil van wettelijke bepalingen op het bewijs, genoegzaam geheel afhankelijk is van de persoonlijke overtuiging des regters."

Ziedaar alle illusie benomen, het gordijn der raadkamer opengeschoven; — het stelsel beteekent niets.

Want dit zegt ons de Minister van Justitie, vroeger lid van een aanzienlijk Provinciaal Geregtshof.

Mittermaier, die zijn' vriend den Tex beantwoordde, (t. a. p. bl. 375), wees er op, hoe toen reeds met iederen dag het getal voorstanders der wettige bewijstheorie verminderde en hoe de val van dat systeem de invoering van de jury met zich brengen moest.

Welnu, wij naderen dat tijdstip met rassche schreden, wanneer de Regering zoodanige verklaring aflegt.

Maar dan ook moet men, even als de Minister van Justitie van Rosenthal zeide in 1851 (Verslag, pag. 21):

„er op bedacht zijn, de regtspleging in strafzaken zoodanig in te rigten, dat daarmede te eeniger tijd de instelling der jury, zonder geheele verandering der regterlijke instellingen, zoude kunnen worden vereenigd."

Welnu, met de instelling van vijf hoven en de opdragt der regtspraak in eersten aanleg aan alle de regtbanken, wordt dat doel gemist;

met de opdragt der moeijelijke zaken aan een regtsligchaam in de hoofdplaats der provinciën, wordt het bereikt.

Over de vraag der *jury* naar de Grondwet spreek ik nu niet. Gijsbert Karel van Hogendorp en de Regering, bij het Ontwerp van 1820, waren van meening, dat de Grondwet daaromtrent niets had beslist. Ik zou meenen, dat, als men den waren aard der uitspraak van gezworenen erkent, sprekende [illegible] bewijslevering der feiten, waarop de regter de wet toepast

en waarvan de regter de gevolgen bepaalt, in die uitspraak geene uitoefening der eigenlijke regterlijke magt is gelegen.

---

3. Ik kom in de derde plaats tot de Kantongeregten.

Er bestaat sedert eenigen tijd eene zonderlinge strekking, om de regtsmagt der kantonregters zoo veel maar mogelijk uit te breiden.

De Memorie van Toelichting wijst er op, hoe sedert 1851 bij alle ontwerpen de uitbreiding dier regtsmagt is voorgesteld. Ik begrijp die rigting niet, waartegen in der tijd wijlen Mr. L. Asser, in zijn uitnemend werkje over de regeling van het justitiewezen, zoo nadrukkelijk is opgekomen.

Ik heb naar redenen daarvoor gezocht en vind in § 1 der Memorie van Toelichting zulks als een middel van herstel der kostbaarheid van de gedingen aangegeven;

op art. 40 wordt het wenschelijk genoemd in het belang van spoedig en goedkoop regt.

Er wordt niet gezegd: „in het belang van goed regt;" maar alleen: „dat men niet vreest, dat daarmede het goed regt zal worden in de waagschaal gesteld."

Dat vrees ik intusschen in hooge mate.

Hier wordt eene zoo groote uitbreiding aan die regtsmagt gegeven, als bij geen ontwerp sedert 1851. Er worden bovendien allerlei bijzondere voorschriften voorgesteld, die de twisten over competentie niet weinig zullen vermeerderen.

Hunne regtspraak verliest haar *extraordinair* karakter ten eenemale. De kantonregter wordt de gewone regter, in plaats van de geheel exceptionnele. Hij zal bijna gezegd kunnen worden te zijn de *unicus judex* in eene andere dan de gewone beteekenis, daar verre de meeste zaken hem worden opgedragen; terwijl bij de Memorie van Toelichting op art. 40, 1º., ook nog zelfs op eene aanstaande uitbreiding der *voluntaire* jurisdictie wordt gewezen.

De vraag der kantonregters doet zich intusschen niet overal in het Rijk voor onder dezelfde omstandigheden. De werkkring van een kantonregter te Amsterdam, Rotterdam

of 's Hage verschilt aanmerkelijk van dien van een kantonregter ten platten lande.

Het zij vergund van beiden iets te zeggen.

In de genoemde en andere steden ligt het bezwaar der voorgestelde regeling niet zoo zeer in het hooger bedrag der competentie. Daar zijn de kantonregters in den regel bekwame practische regtsgeleerden. De zaken beneden *f* 300 maken hier nog niet hoofdzakelijk de regtsgedingen uit. De regtbanken zouden nog vele zaken ter behandeling overhouden.

Maar bijv. te 's Gravenhage kan de kantonregter dat werk onmogelijk afdoen.

Ik heb eene opgave gevraagd der zaken, onder de tegenwoordige wet, in 1859 voor dit Kantongeregt behandeld. Er zijn in dat jaar 662 civiele zaken en 412 strafzaken afgedaan. Het is zeer mogelijk, dat door de uitbreiding van de competentie dit getal zal verdubbelen. Maar daarvan kan geen ander gevolg zijn, dan dat de zaken met minder zorg zullen worden behandeld, te meer, daar de extra-judiciële werkzaamheden van den kantonregter soms zeer veel tijd vorderen. Bij de regeling der bezoldiging is men in eene omgekeerde reden te werk gegaan. De kantonregter verliest zijne emolumenten, maar krijgt het tractement van een lid der regtbank, *f* 2000. Dat is voor zulk eene betrekking veel te weinig, want op den voorgestelden voet heeft de kantonregter zeker vijf en zes maal meer te doen dan een lid der regtbank. Men doet alzoo verkeerd zo veel werk opeen te stapelen en het dan nog niet te beloonen.

De brochures, te Amsterdam verschenen, van *Scribax* en van eenen *bejaarden kantonregter*, bevatten over dit punt meer uitvoerige en juiste beschouwingen.

Ten platten lande zijn weder andere bezwaren. Daar is het personeel der kantonregters dikwerf, wat de bekwaamheid betreft, niet voor zoodanige taak opgewassen, natuurlijk behoudens vele uitzonderingen.

Zij behoeven slechts 23 jaren oud te zijn en komen soms kersversch van de akademiën.

In sommige gewesten zullen verre de meeste zaken voor de kantonregters worden gebragt. De Regering ziet dit zelve in en wijst op de vermindering van werk, die de regtbanken wacht, bij de Memorie van Toelichting op art. 52. Men leze echter daartegen, meer bepaaldelijk voor Limburg, een merkwaardig stuk in het *Weekblad van het Regt* van 18 Junij 1860, blijkbaar van een practisch deskundige afkomstig, waarbij gewezen wordt op het nadeel, dat aldus bijna de geheele burgerlijke regtspraak in Limburg naar de kantonregters wordt overgebragt, en het gevaar daarvan wordt aangetoond, ook uit het oogpunt der possessoire vorderingen, die daar, bij gemis van goede afscheidingen der landerijen, zeer menigvuldig zijn. De uitbreiding der competentie in strafzaken wordt ook met regt gevaarlijk genoemd en er bijv. op gewezen, hoe na de uitspraak van zeker vonnis des nachts de boomen van eenen kantonregter in eene plattelands-gemeente waren vernield geworden.

De rigtige regtspleging moet daardoor lijden. Men zoekt herstel waar het niet is te vinden en men zou, om een denkbeeldig kwaad te vermijden, in een veel grooter vervallen. Ik wil dit niet nader ontwikkelen, na hetgeen ik reeds eenmaal over dit onderwerp in de vergadering der Tweede Kamer van 24 Mei 1859 heb gezegd, alsmede over den regtsbijstand bij de kantongeregten, enz.

Alleen dit zij hier nog opgemerkt. Er wordt bij de Memorie van Toelichting, op artikel 40, voor de opvoering der burgerlijke competentie tot *f* 300 een grond opgegeven, dien ik niet wel kan aannemen. Het is „het verband met art. 1933 van het Burgerlijk Wetboek, waarbij het bewijs der verbindtenissen door getuigen, bij de procesvoering voor den kantonregter het meest voorkomende en het gemakkelijkst toe te passen, tot diezelfde grens beperkt wordt."

De vatbaarheid der zaken beneden *f* 300 om door getuigen bewezen te worden, maakt de beregting waarlijk niet gemakkelijker. Men heeft juist daardoor veel meer complicatiën van bewijs. Een bloot schriftelijk bewijs is gemakkelijker

te beoordeelen dan het bewijs, dat ook uit getuigenissen kan worden geput.

De instelling van een geheel nieuw korps ambtenaren van het openbaar ministerie, acht ik eindelijk hoogst bedenkelijk. Ik heb mijne redenen daarvoor ontwikkeld bij het ontwerp van regterlijke organisatie van den heer Minister van Justitie Boot.

Als zij er eenmaal zijn, dan zullen zij ook als van zelve worden rijkspolitie-ambtenaren. Men leze de Memorie van Toelichting op art. 4: „Mogt, bij eene wettelijke regeling van de inrigting der rijkspolitie, tot de meermalen besproken instelling van kantonnale commissarissen van politie besloten worden, de opdragt van het openbaar ministerie bij de kantongeregten aan zoodanige ambtenaren wordt door dit artikel niet uitgesloten.” Anders ook vonden zij geen halven dag werk in de week en waren zij *fainéants* in den volsten zin des woords.

Het schijnt eene bijzondere eigenschap der zoogenaamde rijkspolitie, om zich ongemerkt uit te breiden. Zoo hier. Zonder dat men het wist, zouden er 66 commissarissen van rijkspolitie voor ons staan. Deze uitbreiding der rijkspolitie acht ik in de hoogste mate onraadzaam. Men denke slechts, welk een invloed zulk een korps ambtenaren, over het platte land verspreid, dat geheel en al bestaat uit jongelieden, die vooruit willen komen, bijv. op de verkiezingen zou kunnen uitoefenen. Bij de behandeling der staatsbegrooting van 1859 heb ik mijne gedachten hieromtrent breeder ontwikkeld. (*Bijblad*, 1857/58, II, bladz. 197—199.)

Neen, ook nopens de kantongeregten moest een geheel andere weg zijn ingeslagen.

De contentieuse regtsmagt moest men beperken; de voluntaire regtsmagt aanmerkelijk uitbreiden en haar weder de conciliatie van partijen opdragen.

Het moest een eerambt zijn voor personen, die in 't kanton zijn gevestigd en in aanzien staan.

Ik weet, men heeft zich in der tijd wel wat utopische voor-

stellingen van die betrekking gemaakt; ik meen intusschen, dat het gronddenkbeeld juist was en niet moet worden verlaten.

De kantonregter moest, mijns inziens, zijn een vaderlijk regter, of, zoo als de Memorie van Beantwoording zegt, bekleed met eene *patriarchale* regtsmagt, die vrede sticht en voor de belangen waakt. Dat ligt reeds in de rigting onzer wetgeving, die het gezag der familieraden door dat van den kantonregter heeft vervangen.

Ik hecht er ook minder aan, dat zij altijd zouden moeten zijn meesters in de regten, hetwelk bij ons niet altijd een hechte waarborg is van geschiktheid voor deze belangrijke betrekking. Iemand van een gezond oordeel, van ondervinding, die algemeen geacht is en wiens maatschappelijke positie hem aanzien geeft, is, mijns inziens, verkieslijk boven een soms pas gepromoveerd jurist, wiens onbekookte geleerdheid wel eens gevaarlijk is en die geen vertrouwen, geen invloed heeft in het kanton, waar hij belandt.

Het Openbaar Ministerie zou, gelijk boven reeds is opgemerkt, door de burgemeesters kunnen blijven waargenomen, mits men daarvoor eenige tegemoetkoming verleende. In de vergadering van 17 Mei 1859 is rapport uitgebragt over eene daartoe strekkende opmerkelijk petitie van burgemeesters ten platten lande.

De verantwoording van alle de kosten, vallende op extrajudiciële verrigtingen, aan 's lands kas, ook die der griffiers, gelijk die eenmaal was geregeld bij de artt. 25, 35 en 45 der regterlijke organisatie van het koningrijk Holland, zou eindelijk nog wel eene nadere overweging waardig zijn. Zoo ook het geheele vraagstuk dier emolumenten. Men zal daarbij toch moeten weten en zorgen, dat door de afschaffing daarvan:

1°. de kantonregters zich niet zullen trachten af te maken van de verzegelingen, vooral van die, welke ambtshalve geschieden moeten;

2°. dat het algemeen niet zal worden ontriefd, als de kantonregters voor vacatiën ten huize der ingezetenen zullen bedanken;

terwijl, bij een gedeeltelijk behoud van de emolumenten en

de gewoonte van sommige notarissen, om de kosten van het kantongeregt met andere in eene globale som op te geven, de belanghebbende personen soms niet veel zouden worden gebaat.

En nu ten slotte en ter beantwoording van wat ik mij voorstel de gedachten van velen te zijn na deze ontwikkeling van denkbeelden.

Kritiek te maken is niet moeijelijk, maar iets aan te geven wat beter is en kans heeft te slagen, is niet zoo gemakkelijk. Wat zoudt gij dan verlangen, dat alle regtmatige belangen bevredigde?

In de hoofdbeginselen zou ik wenschen:

beperking van personeel met verbetering van de bezoldigingen;

twee trappen van regtspraak in burgerlijke en strafzaken; *één* gewonen regter, de Regtbank, hebbende de volheid van regtsmagt, *la plénitude de juridiction*, waar in den regel alle mogelijke gedingen worden beslist en waarop men wijst, als Bentham zegt, als op de kerk, op het paleis van den Vorst; als buitengewonen regter, den Hoogen Raad, regt doende in cassatie;

de moeijelijke strafzaken bij geregtshoven in de hoofdplaatsen der provinciën;

de kantonregters beperkt in contentieuse, uitgebreid in voluntaire jurisdictie.

Op die grondslagen ware, mijns inziens, afdoende verbetering in de regtspleging te verkrijgen. Men voere daarbij in, voor de zaken van klein geldelijk bedrag, bij de regtbanken de kantongeregts-procedure en meer andere vereenvoudigingen.

Als er zulk een eenvoudige grondslag in de organisatie bestaat, is ook vereenvoudiging in de regtsvordering mogelijk. Maar is de organisatie omslagtig, dan kan men wel de procedure zoeken te besnoeijen, maar zij zal niet meer aan haar doel beantwoorden, om namelijk de gedingen tot voldoende klaarheid te brengen.

Behoedende vormen zijn noodzakelijk en men moet niet ligtvaardig zijn om ze ter zijde te stellen.

Dit is eene hoofdbedenking tegen het voorstel. Blijkens de Memorie van Toelichting wil de Regering den omslag der organisatie later goedmaken door vereenvoudigingen van procedure. Die zal slordig en onvoldoende worden. Men bedenke toch, dat niet alle regterlijke ambtenaren even vlug en beschermende regelen noodig zijn.

De voorgestelde regeling zou nog deze groote voordeelen opleveren, dat bij den overgang van het eene stelsel tot het andere:

1°. elke bestaande toestand van de tegenwoordige regterlijke ambtenaren zoude worden geëerbiedigd. Men zou aanvankelijk het personeel van de hoven en de regtbanken in de hoofdplaatsen zamenvoegen, met behoud van bezoldiging. Zij zouden vormen het geregtshof en als zoodanig zijn belast met de zware strafzaken, als gewone regtbank met de burgerlijke en andere zaken.

Zoo was het ook aanvankelijk in 1827 voorgesteld. Men wilde toen hetzelfde:

„de naam van geregtshof kan aan de voornaamste regt-„bank in elke provincie gegeven en het beleid der criminele „justitie daaraan toebetrouwd worden, de provincie Drenthe „niet uitgesloten."

Naar art. 163 der Grondwet zijn de tegenwoordige leden der provinciale hoven voor hun leven aangesteld.

Zij zijn onafzetbaar, en nu is het zeker waar, dat bij eene nieuwe regterlijke inrigting niet daardoor eene nieuwe regeling kan worden belet, maar het is ook waar, dat zoo mogelijk de eerbiediging van het beginsel der Grondwet wenschelijk is.

Welnu, dat beginsel kan op dezen voet ongeschonden blijven, terwijl men in het algemeen voor vereenvoudiging en besparing betere uitkomsten verkrijgt.

2°. Ook de lokale belangen zouden niet tegen elkander in het harnas worden gejaagd.

Er is in de absorptie van de zes kleine provinciale hoven door de vijf groote wel iets stuitends gelegen.

Toen in 1843 dezelfde aanwijzing van hoven als deze door den heer Minister van Justitie VAN HALL werd voorgesteld, hebben die vijf hoven te Amsterdam, 's Hage, 's Bosch, Arnhem en Leeuwarden bij de Vertegenwoordiging geen bijval gevonden.

De heer VAN DER BRUGGHEN heeft in zijn *Advies in zake cassatie* met fijne ironie gewezen op sommigen, die wel provinciale hoven willen afschaffen, hoewel ieder dat zijner eigene provincie liefst wil behouden;

„een contingent, dat nu tamelijk uiteen geslagen zal wezen „door de verkregene zekerheid, dat de slag alleen dezulken „treffen zal, die het minste gewigt in de schaal der stem„mingen leggen." (bl. 8)

Ook dat heeft zijne bedenkelijke zijde. Men lette slechts op den oorlog, reeds nu tusschen Assen, Groningen en Leeuwarden gevoerd, en de woorden, door den Commissaris des Konings in Groningen onlangs bij de opening der Staten-vergadering gesproken.

Wij zijn nog meer de oude Vereenigde Provinciën dan men denkt.

Onze provinciën zijn geene bloot administrative indeelingen des Rijks. Zij zijn eigenaardige, op historische grondslagen steunende, met een eigen verleden, eigen vorigen regtstoestand, eigen taaleigen en ook eigene vooroordeelen bestaande gewesten.

Het is niet goed daartusschen ongenoegen en tweedragt te zaaijen.

En in dat opzigt had de Regering van dit land in 1820 volmaakt gelijk, toen zij, tot goedmaking der vestiging van een hof in elke provincie, het volgende opmerkte omtrent het stelsel, dat ons nu wordt voorgedragen:

„Une mesure, qui aurait infailliblement pour résultat de „jeter le brandon de la discorde entre les provinces, qui seraient „favorisées d'une cour provinciale, et celles qui en seraient „privées; et, comme dans cette hypothèse, la disgrâce devrait „être supportée par les provinces les moins considérables du „Royaume, celles-ci pourraient, non sans de justes motifs, se

„plaindre, qu'elles ont été sacrifiées aux plus populeuses et „plus riches, et certes ni la réduction de plusieurs cours „n'offre de résultats assez brillans, ni l'établissement d'une „cour dans chaque province d'inconvéniens assez graves, pour „s'écarter même dans le doute des dispositions constitution„nelles ou pour exposer l'Etat à des dissensions civiles et „semer le germe de la discorde entre les diverses provinces."

Die woorden van 1820 verdienen in zeker opzigt zelfs in 1860 nog eenige overweging, immers wanneer men daarbij in aanmerking neemt, dat de oplossing *in het algemeen nationaal belang* niet ligt in den hier voorgestelden maatregel, maar in de zamensmelting van de bestaande hoven en regtbanken in de hoofdplaats tot een geregtshof voor de provincie.

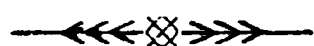
Ziedaar mijne denkbeelden omtrent het voorstel van regterlijke organisatie uiteengezet.

De Grondwet wil eene grondige, doortastende hervorming van het beleid der justitie, in overeenstemming met den geest des tijds, die ook op dit gebied de sporen van vooruitgang heeft gelegd.

Er moet eene „*nieuwe* regterlijke inrigting" worden opgetrokken, waardoor, in harmonie met de andere grondwettige instellingen des lands, aan die instellingen een nieuwe steun wordt verzekerd; waardoor aan de geheele regterlijke magt vastheid, kracht en onafhankelijkheid worden gewaarborgd, zonder dat zij op ander wettig gezag inbreuk kan maken, en waardóor bovenal aan de Natie de zekerheid wordt verschaft, dat er in Nederland op eenvoudige, maar degelijke wijze, in de rigting des tijds, regt zal worden gedaan tusschen den man en zijn' naaste en niemand tot straf zal kunnen worden verwezen dan onder alle die behoedmiddelen, die aan maatschappij en beklaagden een deugdelijken waarborg opleveren.

Nooit is een wetgever beter in de gelegenheid gesteld om een goed stelsel te vestigen. Laat wij zorgen niet te blijven beneden de taak, die de Grondwet ons heeft opgelegd.

BIJLAGEN.

BIJLAGE I.

De denkbeelden, boven ontwikkeld, zouden in wettelijke bepalingen aldus kunnen worden uitgedrukt:

VAN DE REGTERLIJKE MAGT IN HET BIJZONDER.

§ 1. *Van de Kantongeregten.*

Art. Behalve de werkzaamheden, bij wettelijke verordeningen den kantonregter opgedragen (1), neemt hij als burgerlijke regter, in eersten aanleg en zonder hooger beroep, kennis van:

1°. Persoonlijke regtsvorderingen, waarbij, het zij uitsluitend, het zij als alternatief, niet meer in hoofdsom geëischt wordt dan *f* 150;

---

(1) Hiertoe waren te brengen, behalve de tegenwoordige *extrajudiciële* werkzaamheden:

a. de *conciliatie* van de partijen op den voet van het Fransche *Code de procédure civile* (art. 48 en volg.), en de Fransche wetten van 25 Mei 1838 (art. 17) en 2 Mei 1855 (art. 2). *B. d. L.* (1838) n°. 574 en (1855) n°. 290;

b. verschillende verrigtingen, thans tot de *voluntaire jurisdictie* der regtbanken behoorende, als:

de magtigingen, bedoeld bij de artt. 447, 2de en 3de lid, 451, 452, 454, 456, 457, 459, 460, 466, 506 enz. Burg. Wetb.;

de benoemingen van bewindvoerders, bedoeld in de artt. 387, 1026, 1030 en 1067 Burg. Wetb.; van den bijzonderen curator, vermeld in art. 365 B. W.;

de toestemming tot het aanvangen van regtsgedingen, bedoeld in de artt. 804, 806 en 821 W. B. R.; die, bedoeld in de artt. 169 en 180 B. W.; de autorisatiën, vermeld in de artt. 1059 en 1107 B. W. en in art. 489 W. v. K., zoo ook die voorkomen in de artt. 342, 471, 486, 511 en 518 W. v. K.;

de executoir-verklaring van de beslissing van scheidsmannen, art. 642 W. v. B. R.

2°. De regtsvorderingen tot betaling van huren, pachten, renten of gedeelten van inschulden, waarvan de hoofdsom meer dan *f* 150 bedraagt, ten zij het bestaan der inschuld in haar geheel ontkend of betwist wordt, in welk geval de zaak naar de arrondissements-regtbank wordt verwezen, met reserve der kosten;

3°. De regtsvorderingen tot teruggave of afgifte van roerende goederen, waarvan de waarde gezamenlijk bij de dagvaarding niet hooger begroot is dan *f* 150;

4°. De regtsvorderingen, bij de artt. 1401 tot en met 1411 van het Burgerlijk Wetboek opgenoemd, wanneer het maximum der verlangde schadevergoeding niet hooger is opgegeven dan *f* 150;

5°. De regtsvorderingen tot herstel van huizen, woningen, gebouwen en pachthoeven, zoowel waartoe de verhuurder als de huurder, krachtens de wet of krachtens overeenkomst, gehouden is, mits het bedrag der te maken kosten van herstel niet hooger dan *f* 150 wordt opgegeven;

6°. De regtsvorderingen tot ontbinding van huur-overeenkomst van onroerende goederen en vaartuigen en dien ten gevolge tot ontruiming en schadevergoeding wegens wanbetaling van huurpenningen, indien de huur, over het jaar berekend, niet meer dan *f* 200 beloopt, zullende de geëischte schadevergoeding tot geen hooger bedrag dan van *f* 150 kunnen worden toegewezen;

7°. De regtsvorderingen tot ontruiming van onroerende goederen en vaartuigen, wegens geëindigde huur, indien de huurder in gebreke blijft te ontruimen, hoe hoog ook het bedrag zij der huur.

In de gevallen van n°. 6 en 7 van dit art. (1) kan de kantonregter de voorloopige tenuitvoerlegging gelasten van het vonnis met of zonder borgtogt.

Art. Behalve de werkzaamheden, bij wettelijke verordeningen den kantonregter opgedragen, ten aanzien der instructie van strafzaken, neemt de kantonregter als strafregter, in eersten aanleg en zonder hooger beroep, kennis van de vervolging ter zake van overtredingen van politie en van de vordering der zich voegende beleedigde partij, indien de door deze gevraagde veroordeeling niet meer beloopt dan *f* 150 en burgerlijke betering van eer.

Art. Door overtredingen van politie verstaat de wet misdrijf, niet bestaande in overtreding ter zake van belasting en waartegen geen hoogere straf is bedreigd dan boete van *f* 75 en gevangenis van zeven dagen, te zamen of afzonderlijk.

§ 2. *Van de Arrondissements-Regtbanken.*

Art. (2) De arrondissements-regtbank neemt, in eersten aanleg en

(1) Voor andere gevallen voorzien de artt. 52, 53, 315 en 321 W. v. B. R.

(2) Tegen de uitspraken der arrondissements-regtbanken staat, behalve

zonder hooger beroep, kennis van alle burgerlijke en strafzaken, waarvoor de wet geen anderen regter aanwijst.

De beleedigde partij mag zich ter teregtzitting in het strafgeding voegen, indien hare vordering niet meer beloopt dan *f* 200 en burgerlijke betering van eer.

Art. (1) De vonnissen, in burgerlijke zaken, door den kantonregter op tegenspraak gewezen, kunnen aan een onderzoek door de arrondissements-regtbank worden onderworpen, wanneer de geheel of ten deele in het ongelijk gestelde partij, binnen veertien dagen na de uitspraak, eene verklaring daartoe ter griffie van het kantongeregt heeft uitgebragt, en, binnen drie weken na de uitspraak, een afschrift van het vonnis met de processtukken ter griffie van de regtbank heeft ingediend.

Art. De arrondissements-regtbank zal, des noodig oordeelende, de partijen voor zich doen verschijnen.

Vereenigt zich de regtbank met het vonnis, dan wordt door den griffier op het overgelegd afschrift aangeteekend, dat het vonnis door de regtbank is goedgekeurd.

Is de regtbank van oordeel, dat het vonnis voor geene goedkeuring vatbaar is, zal de tenietdoening in eene openbare teregtzitting worden uitgesproken en tevens het vonnis van den kantonregter worden verbeterd.

Door deze herziening wordt de tenuitvoerlegging van het vonnis niet gestuit.

Art. De arrondissements-regtbanken vonnissen in burgerlijke zaken met drie, in strafzaken, bij de behandeling ter teregtzitting, met vier leden.

§ 3. *Van de Geregtshoven.*

Art. In het arrondissement, waarin het geregtshof is gevestigd, bekleedt het de plaats der arrondissements-regtbank en zijn de bepalingen der vorige §§ daarop toepasselijk.

---

de voorziening in cassatie, in de burgerlijke zaken het middel van *request-civiel* open (art 382 W. v. B. R.); in strafzaken de voorziening *ex capite novorum*, omschreven in artt. 409—413 W. v. Strafv. Beiden waren welligt voor eenige uitbreiding vatbaar.

(1) In de behandeling dezer zaken — *alsmede van alle regtsvorderingen beneden de f* 400, worde voor de arrondissements-regtbanken toepasselijk verklaard de wijze van procederen, thans voor den kantonregter voorgeschreven (art. 97—125 W. v. B. R.).

Om aan de vonnissen van kantonregters mede een eenvoudig middel van *revisie* te verbinden, is het denkbeeld, in bovenstaand art. uitgedrukt, aangegeven.

Art. (1) Het geregtshof, oordeelende met zes leden, neemt in het hoogste ressort kennis van de strafzaken, welke daarheen, na geregtelijke instructie, door de arrondissements-regtbanken in zijn ressort zijn verwezen of door den procureur-generaal, krachtens arrest van teregtstelling worden aangebragt.

De beleedigde partij mag zich ter teregtzitting in het strafgeding voegen, indien hare vordering niet meer beloopt dan *f* 200 en burgerlijke, betering van eer.

§ 4. *Van den Hoogen Raad.*

Art. De Hooge Raad, oordeelende met vijf raadsheeren, neemt kennis:

1°. in eersten aanleg en behoudens revisie:

a. van de regtsvorderingen, vermeld in art. 161 der Grondwet;

b. van geschillen ter zake van prijzen en buit;

2°. in het eerste en laatste ressort:

van alle jurisdictie-geschillen tusschen de regterlijke collegiën en de collegiën, aan welke bij bijzondere wetten regtsmagt is opgedragen, zoo tegen elkander als tusschen zich onderling.

Art. De Hooge Raad, oordeelende met zeven raadsheeren, neemt kennis in cassatie wegens:

a. verzuim van vormen, in het belang der openbare orde of op straffe van nietigheid voorgeschreven;

b. overschrijding van regtsmagt;

c. schending van wettelijke verordeningen;

d. verkeerde regtsbeslissing;

van voorzieningen, door partijen of belanghebbenden ingesteld, tegen alle handelingen, beschikkingen, vonnissen en arresten in burgerlijke en strafzaken van:

I. *a.* kantongeregten, arrondissements-regtbanken en geregtshoven, waartegen geen ander gewoon regtsmiddel openstaat;

b. andere binnen het Rijk met regtsmagt bekleede collegiën, waartegen dit regtsmiddel bij wettelijke verordeningen is toegelaten;

II. van buiten den Hoogen Raad met regtsmagt bekleede regters binnen het Rijk, tusschen partijen in kracht van gewijsde gegaan, in

---

(1) Bij het Wetboek van Strafvordering is dit nader te regelen. Bij *ontdekking op heeterdaad* (art. 37 en volg. W. v. Strafv.) of *bekentenis van schuld* der beklaagden, worden de strafzaken voor de regtbank behandeld gelijk thans de correctionnele zaken (art. 222 en volg. W. v. Strafv.). Ontbreekt eene dezer voorwaarden, dan gelden de nu gebruikelijke regelen van instructie en verwijzing.

het belang der wet en onverminderd der partijen verkregen regt, door den procureur-generaal bij den Hoogen Raad ingesteld.

Nog kunnen in burgerlijke zaken partijen zich in cassatie voorzien, indien door verschillende regterlijke collegiën, buiten den Hoogen Raad, in het hoogste ressort, tegenstrijdige vonnissen zijn gewezen tusschen dezelfde partijen en op dezelfde gronden door partijen aangevoerd.

Art. Ingeval de Hooge Raad, op verzoek van partijen, eene handeling, beschikking, vonnis of arrest vernietigt op grond van verzuim van vormen, gelast hij eene nieuwe instructie, te rekenen van de eerste nietige acte af, en verwijst de zaak bij hetzelfde arrest:

1. is de handeling verrigt, de beschikking genomen of het vonnis gewezen door een kantongeregt, naar de arrondissements-regtbank, waaronder dat kantongeregt behoort;

2. zoo door eene arrondissements-regtbank, naar het geregtshof, waaronder die arrondissements-regtbank behoort;

3. zoo door een geregtshof, naar een ander geregtshof;

4. zoo door een ander met regtsmagt bekleed collegie, naar datzelfde collegie, zoo geen ander regter bij wettelijke verordening hiervoor is aangewezen.

Art. Ingeval de Hooge Raad, op verzoek van partijen, in burgerlijke zaken eene handeling, beschikking, vonnis of arrest vernietigt, op grond het zij van overschrijding van regtsmagt, het zij van schending van wettelijke verordeningen, het zij van verkeerde regtsbeslissing, doet de Hooge Raad wat de vorige regter had behooren te doen, doch zonder in een nieuw onderzoek der feiten te treden.

In strafzaken zal hij in ieder geval de zaak verwijzen op de wijze, in het vorig artikel omschreven.

In burgerlijke zaken zal hij dit kunnen doen, wanneer hij dit in den stand van het geding noodig keurt.

Ingeval van tegenstrijdigheid van vonnissen, wordt het laatst gewezen vonnis of arrest vernietigd en gelast de Hooge Raad, dat het eerste naar zijnen vorm en inhoud zal worden ten uitvoer gelegd.

Art. Ingeval de Hooge Raad eene voorziening in cassatie aanneemt *in het belang der wet*, wordt eenvoudig de nietigheid uitgesproken.

Art. De Hooge Raad, oordeelende met acht raadsheeren, neemt in eerste en hoogste ressort kennis van:

1. ambtsmisdrijven, begaan door:

a. de leden der Staten-Generaal;

b. de hoofden der ministeriële departementen, ook als verantwoordelijke raadslieden der Kroon;

c. de gouverneurs-generaal in de koloniën en bezittingen des Rijks in andere werelddeelen, of de ambtenaren onder een' anderen naam met zoodanige landvoogdij bekleed;

d. de leden van den Raad van State;
e. Onze commissarissen in de provinciën;
2. alle misdrijven, geene politie-overtreding zijnde, begaan door leden der regterlijke magt;
3. misdaad van zeerooverij en die betreffende prijzen en buit.

Art. De Hooge Raad, oordeelende met elf raadsheeren, neemt kennis in revisie van zijne arresten, behoudens revisie gewezen.

Art. De Hooge Raad is bevoegd om van alle collegiën binnen het Rijk, wier handelingen, beschikkingen, vonnissen of arresten aan zijne kennisneming onderworpen zijn, berigt en inlichting, met of zonder opzending van stukken, te eischen.

Indien ter kennisse van den Hoogen Raad komt, dat er vermoedelijk verzuim plaats heeft in de vervolging van misdrijven, gelast hij den procureur-generaal deswege onderzoek en verslag te doen. Oordeelende met acht raadsheeren, neemt de Hooge Raad zoodanige beschikking, als hij in het belang der justitie oirbaar acht.

Art. De regtsmagt van den Hoogen Raad in zaken van de koloniën of bezittingen des Rijks in andere werelddeelen wordt bij bijzondere wetten geregeld.

OVERGANGSBEPALINGEN.

Art. Het personeel, waaruit de provinciale geregtshoven zijn zamengesteld, en dat der arrondissements-regtbanken in de arrondissementen, waar die hoven waren gevestigd, wordt bijeengevoegd.

De voorzitters der regtbanken voeren den titel van ondervoorzitter van het geregtshof; de officieren van justitie die van eersten advokaat-generaal.

De substituut-officieren, griffiers en substituut-griffiers blijven voorloopig in functie, tot dat nader over hunne bestemming zal worden beschikt.

Art. Aanhangige gedingen in burgerlijke en strafzaken worden beregt en afgedaan naar de regelen, vervat in de artt. 53—57 der Wet op den overgang van 16 Mei 1829 (*Stbl.* n°. 33).

Art. De regterlijke indeeling des Rijks in arrondissementen en kantons, het getal, de zetels en de klassen der arrondissements-regtbanken en kantongeregten en de bezoldiging van alle de leden der regterlijke magt worden, binnen twee jaren na het in werking treden dezer wet, herzien en inmiddels op den bestaanden voet gehandhaafd.

Art. Binnen gelijken termijn worden de wetboeken van burgerlijke regtsvordering en strafvordering met de tegenwoordige regterlijke inrigting in verband gebragt.

Art. Inmiddels blijven de regelen gelden, welke thans voor het

beroep in cassatie bij die wetboeken zijn voorgeschreven, met uitzondering dat de verpligting tot consignatie eener boete wordt afgeschaft.

In burgerlijke zaken zal de wijze van procederen voor den kantonregter bepaald — ook bij de arrondissements-regtbanken worden gevolgd in:

1. persoonlijke regtsvorderingen, de waarde van *f* 400 in hoofdsom niet te boven gaande;

2. zakelijke regtsvorderingen, indien de waarde van het onderwerp, het zij in hoofdsom, het zij in inkomsten, tegen vijf ten honderd berekend, niet meer beloopt dan *f* 400;

3. vorderingen wegens bezitregt;

4. de herziening der vonnissen van de kantonregters.

Art. In strafzaken blijft het beroep in cassatie geregeld op den bestaanden voet.

De vervolging van misdrijven zal in geval van gebleken ontdekking op heeter daad, als ook wanneer op de daartoe aan den beklaagde gedane vraag door den regter-commissaris: „of hij zich aan het hem ten laste gelegde feit schuldig erkent" — welke verklaring, in tegenwoordigheid van den officier van justitie af te leggen; bij een alleen daartoe strekkend proces-verbaal wordt opgenomen — plaats hebben voor de arrondissements-regtbanken, op den voet, thans voor correctionnele zaken bestaande.

Wanneer noch heeter daad, noch schuldbekentenis van alle de in het geding betrokkenen door den regter-commissaris is geconstateerd, wordt de zaak onderzocht en door de regtbank verwezen naar het geregtshof, hetwelk daarvan kennis neemt, alles op de wijze, thans voor criminele zaken voorgeschreven.

Het geregtshof oordeelt daarover met zes leden.

SLOTBEPALINGEN.

Zie de artt. 89 en 90 der voordragt.

BIJLAGE II.

NOTA, *als bijlage gevoegd bij het* VOORLOOPIG VERSLAG VAN DE TWEEDE KAMER DER STATEN-GENERAAL, *over het wets-ontwerp betrekkelijk de nieuwe regterlijke inrigting.*

„*L'ère des chemins de fer veut en toutes choses plus de rapidité que l'époque du coche... les lenteurs et les formalités en matière civile impatientent la génération actuelle.*" ... Deze woorden van het verslag eener commissie uit het Fransche *Corps Législatif* over de wet van 21 Mei 1858, waarbij verschillende bepalingen van het wetboek van burgerlijke regtsvordering werden gewijzigd, zijn als voor onzen toestand geschreven.

Het tegenwoordige voorstel van eene nieuwe regterlijke inrigting is, naar de bescheiden meening van den ondergeteekende, weinig geschikt om in de bestaande behoeften verbetering aan te brengen.

De regtspraak in burgerlijke zaken wordt daarbij niet alleen niet vereenvoudigd, maar op kostbaarder en omslagtiger voet dan thans ingerigt.

Na de twee instantiën of trappen van gewone regtspraak voor de regtbanken en de hoven, wordt de toegang tot den Hoogen Raad als hof van cassatie ruimer opengesteld. Hij zal oordeelen over de verkeerde toepassing of schending van *het regt*, terwijl thans zijne kennisneming zich bepaalt tot de vraag, of de tekst eener *wet* is miskend geworden. En ofschoon het voorstel zelf niet, gelijk de artt. 105 en 106 der bestaande organisatie, de regtsmagt van den Hoogen Raad, om al dan niet ten principale regt te doen, regelt, straalt bovendien uit de Memorie van Toelichting, in verband tot het bekende gevoelen van den heer Minister van Justitie, het voornemen door, om aan dien Raad eene *uitsluitende regtspraak in cassatie*, „die uitsluitend het *zuivere* regtspunt tot onderwerp heeft," op te dragen. (Zie Memorie van Toelichting, bladz. 1 en 2, en de redevoeringen, door den heer Minister uitgesproken in de vergaderingen van 23 en 26 Mei 1859, *Bijblad*, bladz. 987 en 1039.) Verwijzing der zaak in ieder geval bij vernietiging der uitspraak naar den gewonen regter is daarvan het gevolg, en de gedingvoerende partijen zijn dus volstrekt onzeker, of zij zelfs

langs drie trappen van jurisdictie den eindpaal van het geregtelijk strijdperk zullen hebben bereikt. In het afgetrokkene is voorzeker veel te zeggen voor de inrigting van den Hoogen Raad tot een *zuiver* hof van cassatie; maar raadpleegt men de ondervinding, dan is er, bij het behoud van drie trappen van regtspraak, allezins reden aanwezig om niet af te gaan van het beginsel, in art. 105 bovengemeld gevestigd, omdat daarvan sedert 1838 geenerlei nadeelige gevolgen zijn ondervonden, en de Regering dan ook in gebreke is gebleven aan te wijzen, waarom het bestaande stelsel „niet bevredigend” zoude zijn (Memorie van Toelichting, bladz. 21); terwijl het stelsel van verwijzing in elk geval tot zeer bedenkelijke, dat wil zeggen hoogst kostbare, gevolgen voor de pleitende partijen moet leiden.

Het beginsel van een dus geregeld *zuiver* hof van cassatie zoude alleen kunnen worden aangenomen bij een meer geconcentreerd systeem van organisatie, waarop later bij deze nota zal worden teruggekomen.

Nog bedenkelijker is, naar de meening van den ondergeteekende, de uitbreiding, welke bij dit voorstel aan de behandeling der strafzaken wordt gegeven. Tot hiertoe was er geen hooger beroep in de groote strafzaken; en nu zou Nederland beproeven de invoering van een stelsel, hetwelk elders meer en meer wordt verlaten, dat, zoo hij meent, nergens ter wereld in dien omvang bestaat en, naar het oordeel van vele op het gebied van wetenschap en praktijk allezins bevoegden, tot schromelijke uitkomsten zoude voeren!

In beide opzigten wordt dus het justitiële raderwerk uitgebreid en vermeerderd, en de ondergeteekende acht de gedane voordragt te gevaarlijker, naar mate zij op zich zelve voortreffelijker is geformuleerd en op meer uitnemende wijze wordt aanbevolen.

Indien het raderwerk der regterlijke organisatie zoo omslagtig wordt ingerigt, dan is er ook geene afdoende verbetering, geene doeltreffende vereenvoudiging in de regtspleging te verwachten. Bij de Memorie van Toelichting wordt, wel is waar, gewezen op hetgeen in het vervolg door wijziging der *regtsvordering* zou kunnen worden verkregen (bladz. 2 tot 5), maar om op dit gebied voldoende uitkomsten te erlangen, moet men beginnen met het *regtswezen*, de *regtsinstellingen*, vooraf op eenvoudige, maar degelijke grondslagen te vestigen.

Vasthoudende als punt van uitgang, even als de voordragt der Regering (Memorie van Toelichting bladz. 1), aan de beslissing der meerderheid in de Tweede Kamer van 27 Mei 1859, scheen het den ondergeteekende allezins mogelijk, op meer eenvoudigen trant eene goede regterlijke inrigting te vestigen, en hij heeft gemeend aan het belang der zaak verschuldigd te zijn, zijne denkbeelden daaromtrent, voor zooverre de kortheid des tijds dit gedoogde, eenigzins nader

uiteen te zetten (1). De ondergeteekende meent daarbij te mogen opmerken, dat de grondwetgever, toen deze bij art. 5 der additionnele artikelen eene *nieuwe* regterlijke inrigting verordende, geene bestendiging, veel min uitbreiding der bestaande orde van zaken, maar vereenvoudiging voor de regtzoekenden en welligt ook eenige besparing voor de schatkist op het oog had, en dit wilde verkrijgen door eene inrigting, die tevens de verkrijging van goed regt kon bevorderen. Intusschen leidt de voordragt tot het tegenovergestelde gevolg, zoowel in de burgerlijke als in de strafregtspleging. Het doel van den grondwetgever wordt alzoo niet bereikt; ja zelfs wordt op bladz. 2 der Memorie van Toelichting met zoo vele woorden erkend, dat, behoudens de wijzigingen, die de toepassing zal ondergaan (en deze strekken eensdeels om het beroep in cassatie ruimer open te stellen en vermoedelijk ten andere om in ieder geval verwijzing te doen plaats grijpen), *„het tegenwoordig stelsel voor de burgerlijke regtspleging gehandhaafd wordt."* Is dit overeen te brengen met het reeds aangehaalde voorschrift, hetwelk niet de handhaving der oude, maar de invoering eener *nieuwe* regterlijke inrigting gelast?

§ 1. *De burgerlijke regtspraak.* In de vergadering van de Tweede Kamer van den 27sten Mei 1859 werd met eene groote meerderheid van stemmen (41 tegen 22) verworpen een hoofdbeginsel der toen voorgedragen regterlijke organisatie, namelijk dat de Hooge Raad zoude zijn regter *in hooger beroep* in burgerlijke zaken; welke beslissing de intrekking van het geheele wets-ontwerp ten gevolge had. Er is dus omtrent één punt eene beslissing verkregen. De Hooge Raad zal zijn een hof van cassatie.

Wat volgt uit dit votum der Kamer? Is het waar, wat de vorige Minister van Justitie in de zitting van 29 November 1859 zeide: „Uit die beslissing vloeit noodwendig voort, dat er hoven zullen moeten zijn;" — wat de tegenwoordige Minister in diezelfde zitting beweerde: „dat in elk geval door de meerderheid was beslist... dat er hoven van appèl zullen zijn *naast* den Hoogen Raad, die een *zuiver* hof van cassatie zou blijven?" Met andere woorden: lag in dat votum opgesloten, dat men in burgerlijke zaken wilde behouden de *drie* trappen van regterlijke kennisneming, en bovendien dat de hoogste trap, de instantie van cassatie, zoude worden ingerigt op dien voet, dat aldaar nimmer op de zaak zelve zoude worden regt gedaan, maar, bij

(1) De voordragt is rondgedeeld op 8 Mei en het onderzoek in de afdeelingen werd gehouden op 14 Mei, terwijl de Kamer inmiddels belangrijke openbare beraadslagingen heeft gevoerd.

vernietiging van het vonnis, altijd verwijzing naar een anderen regte zoude plaats grijpen?

Het gezag der stemming van den 27sten Mei 1859 strekt niet zoo verre, om deze gevolgtrekkingen als onfeilbaar aan te nemen.

Uit de beslissing, dat de Hooge Raad zal blijven een hof van cassatie en niet zal worden regter van civiel appèl, volgt niet, *dat er hoven zullen moeten zijn*, en nog minder dat dat hof van cassatie niet, wanneer alle gegevens daartoe voorhanden zijn, zou kunnen regt doen op de zaak zelve (*ten principale*). Ware dit een en ander de vrucht van de uitspraak der Kamer op 27 Mei 1859, dan zoude even daardoor het erkende doel eener nieuwe regterlijke inrigting — inkrimping van het bestaande ter verkrijging van kort en goed regt, meer werk en betere bezoldiging voor de leden der regterlijke magt — geheel verloren gaan. In plaats van te vereenvoudigen, zou de burgerlijke regtspraak op bedenkelijke wijze nog veel omslagtiger worden gemaakt dan zij thans is.

Dit mag het gevolg niet wezen eener nieuwe regterlijke inrigting.

In de eerste plaats volgt in geenen deele uit de beslissing, dat de Hooge Raad zal zijn een hof van cassatie, dat daarnaast of liever daaronder moeten wezen hoven van appel. Ten betooge daarvan is het genoeg, op het reeds bestaande in onze wetgeving te wijzen. *Si argumentum quaeris, circumspice.*

Thans zijn er (behalve al de gewone regtsvorderingen, vervat in de algemeene bepaling der artt. 54 en 55 der Wet op de Regterlijke Organisatie, waarin dezelfde moeijelijkheden kunnen voorkomen als in andere zaken; die daarenboven ongetwijfeld de talrijkste zijn; waarbij de betrokken personen dikwerf even groot, ja meer belang hebben dan de meer welgestelden bij vorderingen van een hooger bedrag, en welker bedrag nu zelfs wordt voorgesteld van *f* 400 tot *f* 600 te verhoogen) verschillende bijzondere regtsvorderingen, waarbij de moeijelijkste vraagpunten van het burgerlijk regt voorkomen en tevens hoogst aanzienlijke belangen op het spel staan, welke alleen door de regtbanken en door den Hoogen Raad als hof van cassatie worden beregt. Men denke aan de regtsgedingen wegens het kiesregt, wegens onteigening ten algemeenen nutte, en voornamelijk aan die over de regten van registratie, zegel en successie. In de wet van 4 Julij 1850, *tot regeling van het kiesregt* enz. (*Staatsblad* n°. 37), artt. 20—29, is geen hooger beroep van de vonnissen toegelaten, maar alleen het beroep in cassatie opengesteld. Evenzoo bij art. 52 der wet van 28 Augustus 1851, *regelende de onteigening ten algemeenen nutte* (*Staatsblad* n°. 125). Bij artikel 65 der wet van 22 Frimaire VIIde jaar *sur l'enrégistrement*, wordt nopens de vonnissen der regtbanken omtrent de verschuldigdheid van het regt van registratie bepaald: »ils seront sans appel, et ne pourront être

attaqués que par voie de cassation.” Bij artikel 35 der wet van 3 October 1843, *op het regt vau zegel* (*Staatsblad* n°. 47), is deze wijze van procederen ook voor de regtsgedingen over het regt van zegel aangenomen. En nog zeer onlangs is hetzelfde geschied bij art. 62 der wet van 13 Mei 1859, *op het regt van successie en van overgang* (*Staatsblad* n°. 36), volgens hetwelk de regtsvorderingen, daartoe betrekkelijk, op dezelfde wijze moeten worden ingesteld en behandeld als bij de wetten op de registratie is bepaald.

De wetgever heeft dus op verschillende verwijderde tijdstippen zijn zegel gehecht aan deze eenvoudige regtspleging langs twee trappen van regtspraak, en zulks in gedingen, welke de neteligste vraagpunten van burgerlijk regt opleveren en waarmede de grootste geldelijke belangen zijn gemoeid. Klagten zijn deswege nimmer vernomen. Men wist en rekende er op, dat het regtsgeding binnen die engere perken moest worden gevoerd, men gedroeg zich daarnaar in het bijbrengen zijner middelen, en er is geenerlei blijk voorhanden, dat zulks ooit tot ongelegenheden aanleiding heeft gegeven.

Hierin ligt het bewijs, dat die regtspleging ook voor de gewone en geldelijk meer gewigtige burgerregtelijke geschillen voldoende mag worden geacht (1).

Wat zou beletten, uit het votum van 27 Mei 1859 de gevolgtrekking af te leiden, dat de Tweede Kamer, welke nog op den 31sten Maart te voren die meer eenvoudige regtspraak voor de zoo hoogst belangrijke regtsgedingen over het regt van successie en van overgang vaststelde, waarbij het belang van den Staat en de ingezetenen zoo

(1) Er is zelfs iets stuitends gelegen in de onderscheiding van hoogere en lagere regters en van de regtsgedingen naar mate der daarin betrokken belangen. In de vergadering van 24 Mei 1859 meende de ondergeteekende er de aandacht op te mogen vestigen, dat eigenlijk het onderscheid tusschen geringe en groote zaken ten aanzien der beregting niet mogt worden erkend, maar alle op even goede behandeling aanspraak hadden (*Bijblad*, bladz. 1004). Men herdenke daarbij de woorden van ADRIEN DUPORT tot de Assemblée Constituante: «Vous demandez si les contestations ne sont pas toujours en raison des fortunes; si un procès de 600 livres n'intéresse pas au moins autant un homme pauvre qu'un procès de 50,000 livres un homme riche; s'il ne l'intéresse pas même plus, par ce qu'entre le nécessaire et le superflu il y a une distance incommensurable? Enfin vous demandez s'il y a deux justices, une pour le pauvre et l'autre pour le riche: si ce dernier, déjà favorisé par la nature et la société, a acquis par là plus de droit à ses égards, à sa sollicitude, que l'homme que la société paraît avoir disgracié et qui, dans le partage des biens et des maux de l'humanité, paraît avoir eu ceux-ci dans son lot?» (*Choix de rapports*, III, pag. 264.)

aanmerkelijk is betrokken, dit tot alle andere burgerregtelijke geschillen wenschte uit te strekken?

Voorzeker zijn deze voorbeelden afdoende ter wederlegging van d gevolgtrekking, uit het votum van de Kamer afgeleid. Zij is tevens niet overeen te brengen met de artt. 162 en 163 der Grondwet. Moet toch, ingevolge de beslissing der Kamer van 27 Mei 1859, als de grondwettige roeping van den Hoogen Raad naar art. 162 worden aangenomen, dat hij is een hof van cassatie, dan ligt tevens in de woorden: „*geregtshoven, zoo die er zijn*," van art. 163 zeer duidelijk opgesloten de veronderstelling van de bestaanbaarheid eener regtspraak met twee trappen, door de regtbanken als gewonen regter van eersten aanleg en den Hoogen Raad als hof van cassatie.

Eindelijk is, in strijd met het gezegde in de Memorie van Toelichting, dat de behoefte van appel in burgerlijke gedingen algemeen wordt erkend (bladz. 5), de opheffing daarvan, welke voor verre de meeste regtsgedingen reeds bestaat en nimmer tot bedenkingen heeft geleid, ook meermalen op het algemeen wetenschappelijk gebied aangeprezen. De Parijsche hoogleeraar BONNIER, die met het onderwijs van het strafregt en de burgerlijke regts- en strafvordering is belast, en door zijn bekend werk over de bewijstheorie een regtmatig gezag in de regtsgeleerde wereld verworven heeft, schreef in de inleiding voor het tweede deel zijner *Eléments d'organisation judiciaire et de procédure civile* deze merkwaardige woorden over de hervorming van het justitiewezen in Frankrijk: „En premier lieu y aura-t-il encore des cours ou tribunaux supérieurs, autres que la cour de cassation, dont l'existence nous paraît à l'abri de toute attaque sérieuse? En d'autres termes, l'appel sera-t-il maintenu? Depuis que nous avons commencé à étudier l'organisation judiciaire, nous n'avons jamais cessé de faire des voeux pour l'abolition des deux degrés de juridiction. Autant un tribunal central supérieur nous semble essentiel pour maintenir dans tout le pays l'exacte et uniforme application des lois, autant il nous semble superflu de soumettre les questions de fait en matière civile à un double examen .... *Aujourd'hui que tout tend à imprimer au mouvement social une marche plus rapide, la lenteur et les frais de l'administration de la justice ne sauraient se perpétuer sans constituer l'anomalie la plus choquante.* Aussi pensons-nous qu'il convient de combiner avec la suppression de l'appel la revision" .... etc. (p. X).

Belangrijk is de bestrijding van het hooger beroep op geheel wetenschappelijke gronden door den heer BÉRENGER, lid van het Instituut en voorzitter bij het hof van cassatie, in een verslag over de statistiek der burgerlijke regtspleging in Frankrijk, voorkomende in de *Mémoires de l'académie des sciences morales et politiques*, serie 2, deel 1, bladz. 473. Hij acht de meening, dat eene goede regtspraak slechts langs

meerdere trappen te verkrijgen is, een vooroordeel. Oudtijds was er slechts één regter, zonder hooger beroep van zijne uitspraken. Indien de hoogere regter meerdere waarborgen voor goed regt aanbiedt, men eische dan reeds diezelfde waarborgen bij den lagere. Het appel vergroot de wisselvalligheid der regtsgedingen. De Staat heeft daarbij geen belang, maar wel bij de bekorting van de geschillen tusschen de burgers. Het appel vermindert de achting voor den regter. Door eene enkele regtspraak wordt de justitie, als weleer, de legale waarheid en regtszekerheid. *Res judicata pro veritate accipitur.* Reeds nu zijn de meeste vonnissen in het hoogste ressort. Van 260,000 zaken werd slechts in 10,000 geappelleerd. Eindelijk kunnen feitelijke dwalingen door het middel van request-civiel, regtsschennis door het beroep in cassatie worden verholpen.

En dit was ook de meening van den beroemden publicist en hoogleeraar in de regten Royer-Collard, die hij uitvoerig heeft ontwikkeld in zijne inleiding tot de *Lettres sur la Cour de la Chancellerie d'Angleterre* van Cooper, Chap. II. *Du double degré de juridiction.*

Men ziet hieruit, dat de bestaande wetgeving en de praktijk reeds proefondervindelijk, dat de woorden der Grondwet en de theorie der mannen van de wetenschap ruime stof opleveren om de gemaakte gevolgtrekking, uit het votum van de Kamer afgeleid, niet zoo onvoorwaardelijk aan te nemen.

En nog meer gewaagd is de toen geopperde stelling, dat de Kamer zoude hebben beslist, dat de Hooge Raad zoude moeten zijn een *zuiver* hof van cassatie; dat wil zeggen, dat hij nooit zoude mogen regt spreken over de zaak zelve, maar altijd, bij vernietiging wegens schending der wet, naar een anderen regter zoude moeten verwijzen om de zaak af te doen.

Bij de Memorie van Toelichting (bladz. 21) wordt dit punt eenigzins op den achtergrond geschoven en tot nadere behandeling voorbehouden. Intusschen behoort het beginsel in deze wet te huis, als geldende de vraag, welke *regtsmagt* aan den Hoogen Raad zal worden verleend, en niet in de wetboeken van regtsvordering, waarin de toepassing van dat beginsel moet worden geregeld. Bij de zoo dikwerf verklaarde meening des tegenwoordigen Ministers, aan wien niemand *le courage de son opinion* ontzeggen zal, mag dit karakter der regtspraak van den Hoogen Raad dus wel als bij de Regering vaststaande worden aangenomen, maar behoort daaromtrent tevens nu reeds tot eene beslissing te worden overgegaan.

Tegen de theorie, die een zuiver hof van cassatie voorstaat, kan, gelijk reeds is opgemerkt, de ondervinding worden overgesteld, sedert 1838 hier te lande verkregen. Men beantwoordde de vraag: welke ongelegenheden zijn er uit de toepassing der artikelen 105 en 106 der tegenwoordige

regterlijke organisatie in burgerlijke zaken voortgevloeid? Voor alsnog zijn deze niet bekend. De latere wetgever heeft dan ook niet geaarzeld, dezen meer eenvoudigen weg te blijven volgen voor het proces in cassatie omtrent het kiesregt (art. 26 der wet tot regeling van het kiesregt). De harmonie der organieke wetten des lands schijnt te vorderen dat men dien weg niet verlate, althans wanneer zulks voor de gedingvoerende partijen een zoo bedenkelijken nasleep van aanzienlijke kosten zoude opleveren.

In ieder geval bestaat ook op dit punt geene bindende beslissing. Het verworpen artikel had met het stelsel van verwijzing niets gemeens. De eenige vastheid, welke verkregen is, mag alzoo gezegd worden te zijn, dat de Tweede Kamer niet wilde den Hoogen Raad als regter in hooger beroep van burgerlijke zaken; — maar openstaan blijven de vragen: zullen er zijn geregtshoven als regters in hooger beroep, en hoe verre zal de regtsmagt van den regter in cassatie worden uitgestrekt?

Op dit standpunt kunnen vele en afdoende gronden worden bijgebragt voor de aanneming van een vereenvoudigd systeem van regterlijke organisatie.

Het regtsmiddel van cassatie worde daartoe, op den voorgestelden voet, ruimer opgevat en toegelaten dan thans het geval is. Men stelle het open, het zij, gelijk art. 79 2°. dezer voordragt bepaalt, wegens schending of verkeerde toepassing van *het regt*, het zij wegens schending of verkeerde toepassing der wet, *of van de regtsbeginselen, die aan hare bepalingen ten grondslag liggen*, zoo als werd voorgesteld door Mr. J. W. Tydeman, *het Regtsmiddel van Cassatie* (bladz. 62), ook van de wetten in de koloniën en in den vreemde geldende, van het gewoonteregt of de plaatselijke gebruiken; in één woord, wegens alle *regts*beslissingen, waartoe de regter hier te lande kan worden geroepen. De regtsbeslissingen worden daardoor in den ruimsten zin aan het oordeel van den Hoogen Raad onderworpen. Men late daarentegen een trap van regtspraak, het regtsmiddel van hooger beroep met de geregtshoven, vervallen, en eische strenge waarborgen van kunde en geschiktheid van alle regterlijke ambtenaren. Bij dit vereenvoudigd stelsel ware er minder bezwaar om den Hoogen Raad tot een *zuiver* hof van cassatie in te rigten, en zou dan het stelsel van verwijzing voor de regtspraak op de zaak zelve als regel kunnen worden aangenomen. De Hooge Raad werd alzoo bekleed in den volsten zin des woords met het *tutelair* gezag, hem bij art. 162 der Grondwet opgedragen.

De regtbanken zouden zijn de gewone regters in alle burgerlijke zaken, met uitzondering van die, welke art. 161 der Grondwet aan den Hoogen Raad opdraagt, en van die, welke naar de Wet op de Regterlijke Inrigting voor den kantonregter worden gebragt. Zij alleen zouden zijn *de gewone regter*, aan wien in den regel alles wordt opgedragen

wat tot de *contentieuse* regtspraak behoort. De twistende partijen zouden weten, dat zij tegen de uitspraken van dien regter niet dan bij wege van beroep in cassatie wegens regtschennis kunnen opkomen en zich daarnaar gedragen, behoudens het middel van requestciviel in de gevallen, door de wet bepaald, wanneer feitelijke dwaling mogt hebben plaats gehad, en welke dan misschien voor eenige uitbreiding vatbaar waren. (Art. 382 Wetboek van Burg. Regtsvordering.)

Aldus werd eene groote en doelmatige vereenvoudiging verkregen, en tevens weggenomen de altijd stuitende onderscheiding van tweeërlei soort van gewone regters, die toch behooren geacht te worden evenzeer voor hunne betrekking geschikt te zijn.

Over de regtsmagt der kantonregters heeft de ondergeteekende zijne gedachten ontwikkeld in de zitting van 24 Mei 1859, naar welk betoog hij thans kortheidshalve vermeent te mogen verwijzen tot staving van zijne overtuiging, dat er wel behoefte bestaat aan inkrimping en wijziging, maar geenszins aan uitbreiding van de regtsmagt van den kantonregter, zoowel in burgerlijke als in strafzaken. (*Bijblad* 1858—1859, II bladz. 1002—1004.) De ondergeteekende onderschrijft daaromtrent ten volle de scherpe, maar juiste kritiek, door MITTERMAIER gegeven van den toestand onzer wetgeving in het *Archiv f. d. civ. Praxis*, 1857, I, p. 96—97, wanneer hij dien aldus karakteriseert: „*Ein principloses Schwanken über die Grosse des Betrags, der die Competenz der Einzelnrichtern bestimmt, mit dem Bestreben beständig sie auszudehnen; — die Folge ist dann, dass, während man einem Uebel abzuhelfen sucht, ein anderes dadurch hervorgerufen wird, und dass die Zahl der Geschäfte der Collegialgerichte auf eine auffallende Art vermindert wird.*"

§ 2. *De regtspraak in strafzaken.* Bij het onderzoek van het voorstel van regterlijke organisatie van den heer Minister van Justitie VAN DER BRUGGHEN heeft de ondergeteekende gemeend, bij een tweetal nota's. van Februarij en October 1857 (1), eenige bedenkingen te moeten opperen tegen de invoering van het hooger beroep in alle strafzaken, waaraan hij zich alsnog meent te mogen gedragen. Intusschen zijn bij de §§ 4 der eerste en tweede Memorie van Beantwoording, tot die voordragt betrekkelijk, eenige tegenbedenkingen kenbaar gemaakt.

Bij de sedert ingediende voordragt van den heer Minister van Justitie BOOT werd voorgesteld, geen hooger beroep van strafvonnissen, met uitzondering van die der kantonregters, toe te laten, waarvoor de gronden in § 2 der Memorie van Toelichting van die voordragt werden aangegeven.

(1) Zie Bijblad tot de Staatscourant van 1856/57, bladz. 689—697, en 1857/58, bladz. 271—275.

Dit vraagstuk werd niet bij de beraadslaging der Tweede Kamer in Mei 1859 aan de stemming onderworpen. Een geacht lid (de heer THORBECKE) zeide daaromtrent het volgende: „Of een ander hoofdpunt, appèl in strafzaken, evenzeer rijp is voor beslissing, dat laat ik op dit oogenblik daar en komt mij niet zoo zeker voor. Ik zou zelfs meenen daaraan te mogen twijfelen.” Over het appèl in strafzaken viel alzoo geene beslissing en het is te betwijfelen, of de voorgaande Minister van Justitie later met eenig regt zeggen konde (zitting van 29 Nov. 1859): „dat van het gevoelen der meerderheid wel niet door eene stemming was gebleken, maar dat dit toch uit de gehouden discussie voldoende doorstraalt, om te mogen aannemen, dat zij gezind is tot het vestigen van het middel van appèl in strafzaken.”

Raadpleegt men de toen gevoerde beraadslagingen, dan heeft zelfs een grooter aantal sprekers het beginsel van appèl in alle strafzaken bestreden en dat van een enkelvoudig *feitelijk* onderzoek aangeprezen; — maar het is tevens waar, dat velen zich van de behandeling der vraag hebben onthouden, toen er geene beslissing over dit gewigtig punt werd uitgelokt. Thans wordt het hooger beroep in alle strafzaken op nieuw voorgedragen. De overtuiging, uitgesproken in de beide nota's, is echter bij den ondergeteekende niet aan het wankelen gebragt, maar integendeel meer en meer versterkt. Hij acht het regtsmiddel van *hooger beroep* in strafzaken onaannemelijk. Op den weg van verbetering is de tegenwoordige voordragt in zijne waardering een terugtred, waarvoor wetenschap en ondervinding ons moeten behoeden.

Het onderzoek en de beregting van strafzaken moeten met betrekking tot het *feit* zich bepalen bij ééne, reeds dadelijk met de meeste waarborgen omgeven behandeling; terwijl, voor zoo verre de beslissing tot het *regt* betrekking heeft, het beroep in cassatie daartegen vrijstaat. Het ware daarbij altijd mogelijk, nog een middel van revisie *ex capite novorum* open te stellen, indien bleek, dat *aanvulling* van het eerste onderzoek noodig en mogelijk ware (Memorie van Toelichting, bladz. 5). *A curia male informata ad eamdem curiam melius informandam.*

Dit systeem strookt met de rigting des tijds, die zoo te regt en algemeen voor wenschelijk wordt gehouden: degelijkheid, kortheid, eenvoudigheid van regtspleging. Het ligt vooral ook op den weg van hen, die den Hoogen Raad tot een *zuiver* hof van cassatie wenschen in te rigten. Het strookt eindelijk geheel met het denkbeeld, om in burgerlijke zaken het hooger beroep ter zijde te stellen.

Volgens de tegenwoordige voordragt wordt geene degelijke, van goede waarborgen omringde behandeling van strafzaken verkregen. Door afschaffing der verpligte instructiën, aanbrenging bij regtstreeksche dagvaarding en het achterwege laten der acte van beschuldiging, zullen veeltijds de aldus raauwelijks ter teregtzitting aangebragte zaken

eigenlijk eerst daar worden geïnstrueerd, of zal uitstel tot nadere instructie der zaak noodig worden bevonden; en dit zal in alle strafzaken kunnen geschieden ook voor de kleine regtbanken, welker beperkt personeel onvoldoende is om deze zaken behoorlijk af te doen, ten zij men in den regel van de dienst der plaatsvervangers gebruik mogt willen maken, hetgeen om goede redenen onraadzaam is.

Inderdaad eene hoogst onbevredigende oplossing van het vraagstuk. Een eerste onderzoek, zoo ingerigt, moet wel een tweede als correctief achter zich hebben. Men erlangt toch alzoo eene onvolledige, halve instructie in eersten aanleg, dien ten gevolge onbekookte uitspraken en eene bedorven instructie in hooger beroep; terwijl nog bovendien zoowel in de regtbanken als in de hoven het thans voorgedragen personeel ontoereikend zal worden bevonden, en de geregtskosten aanzienlijk zullen vermeerderen door den verren afstand van de zetels der hoven.

Men zoekt, door aldus het voorloopig onderzoek te besnoeijen, het verwijt van kostbaarheid en omslagtigheid te ontgaan, aan de dubbele behandeling verbonden; maar dat onderzoek zal daardoor veelal onvolledig en gebrekkig worden en, in plaats van de vereenvoudigen, eene onvoldoende en dikwerf meer omslagtige regtspleging ten gevolge hebben.

Er moet in dat stelsel bij de eerste behandeling van iedere zaak een proces-verbaal der verklaringen, op de teregtzitting afgelegd, worden gehouden, waarnaar de regter in hooger beroep de latere afwijkingen zou moeten beoordeelen. Het onbereikbare van iets deugdelijks in dit opzigt is te dikwijls betoogd om er hier op terug te komen, wat de Regering zich van het verkrijgen van meerderen waarborg voor de juistheid ook moge voorspiegelen. (Memorie van Toelichting, bladz. 5.) De resultaten der mondelinge behandeling op schrift te willen brengen is eene vergeefsche onderneming, in strijd met den aard dier behandeling zelve. Men lette slechts op de uitkomsten zoo hier te lande als vroeger in Duitschland verkregen, waar men zelfs in het inquisitoir protokol omtrent de houding der getuigen en beschuldigden *„Gebärdennoten"* had voorgeschreven.

Maar waarom bij die door ieder erkende bezwaren dan niet liever één enkelvoudig onderzoek, zoo deugdelijk als menschelijke instellingen kunnen opleveren?

De wederlegging, welke aan de vroegere nota's is te beurt gevallen, heeft den ondergeteekende van zijne meening niet teruggebragt.

De tweede Memorie van Beantwoording van den heer Minister van Justitie VAN DER BRUGGHEN is bij § 4 in eenige beschouwingen getreden over de Duitsche en Engelsche wetgeving, waarvan de juistheid niet kan worden erkend. Men stelde daarbij voorop, dat op het gebied der

wetenschap de voorstanders van het appèl zoo in getal als in gezag de bovenhand behielden boven de tegenstanders. Voor zoo verre aan eene zoodanige bestrijding van het vraagpunt eenige waarde te hechten valt, meent de ondergeteekende die stelling zeer bepaald te mogen ontkennen. Inderdaad is op het meer uitgebreide gebied der wetenschap MITTERMAIER de eenige, die zich als de onbepaalde en standvastige voorvechter van het hooger beroep in strafzaken heeft doen kennen; want in beginsel is ARNOLD het denkbeeld toegedaan, dat tegen feitelijke beslissingen geen hooger beroep moet worden toegelaten. Het zij vergund, daarentegen te wijzen op het gezag van Dr. FRIEDRICH WALTHER, hoogleeraar aan de universiteit te München, die zich in de geleerde wereld een' grooten en wel verdienden naam heeft gemaakt door zijne verdienstelijke monographie: *„Die Rechtsmittel im Strafverfahren"* (1857) en zijn *„Lehrbuch des Bayerischen Strafprocessrechts mit Rücksicht auf andere Gezetzgebungen"* (1859), waarvan het eerste bijna doorgaande de meest overtuigende bestrijding behelst van het appèl in strafzaken; terwijl hij in § 109 (bladz. 409) van het tweede werk tot staving der stelling: „Die Unmöglichkeit der Reproduction des früheren Beweismaterials ist wohl auch so ziemlich allgemein anerkannt und wird von manchen als Hauptgrund gegen die fragliche Urtheilsanfechtung betrachtet," — eene lange reeks van schrijvers mededeelt, welke met hem dit gevoelen zijn toegedaan; als: WIEST, *„die Nothwendigkeit und die Bedingungen der Mündlichkeit im Strafverfahren,"* bladz. 99; ARNOLD en SCHWARZE in de *Gerichtssaal*, MARQUARDSEN en verscheidene anderen. De kennisneming van die litteratuur der (zoo als WALTHER, *Kritische Ueberschau*, IV, pag. 342, ze noemt) *„zu einer förmlichen Celebrität gelangte Frage von der Appellation"* zal voldoende zijn ten blijke, dat de tegenstanders daarvan noch in getal noch in gezag voor de voorstanders behoeven te wijken.

Ten opzigte der wetgeving van het Koningrijk Saksen zij het vergund te verwijzen naar de noot, op blz. 2 der nota van October 1857, om te doen zien, hoe beperkt het middel van appèl daarbij is toegelaten en hoe het beginsel even daardoor is prijs gegeven.

Niet juist is voorts de mededeeling van die Memorie van Beantwoording omtrent Pruissen, Saksen-Altenburg en Oostenrijk. Niet alleen toch volgens de Pruissische wet van 1853: *Ueber die Untersuchung und Entscheidung von Staatsverbrechen*, maar ook volgens de wet van 3 Mei 1852 (art. 101), vergeleken met de verordening van 3 Jan. 1849, § 126, kan van feitelijke beslissing alleen *ex capite novorum* worden geappelleerd. (Zie WALTHER, *Kritische Ueberschau*, IV, pag. 348.) Even als in Brunswijk en Napels, is het hooger beroep geheel uitgesloten bij het Altenburgsche wetboek van strafvordering van 27 Februarij 1854 (art. 272); en wat Oostenrijk betreft, zij het vergund de eigen woorden

van WALTHER (t. a. p.) weder te geven: „So wie es auch vollkommen richtig ist — zegt hij — wenn SCHWARZE, *Comment.* 1. S. 153, bemerkt, dass die Berufung, welche die Oesterreichische St. P. O. van 1853 § 295 einräumt — abgesehen von der Anfechtung des Strafmasses, — *in wahrheit nur eine Nichtigkeits-Beschwerde sey.*"

Eindelijk zij het vergund omtrent het in de aangehaalde Memorie van Toelichting (blz. 6—7) voorkomend citaat uit BLACKSTONE op te merken, dat de *in extenso* medegedeelde plaats niet betreft het hooger beroep in strafzaken, maar in burgerlijke zaken, en dus geacht mag worden aldaar min ter snede te zijn bijgebragt. Men zie daarentegen wat BLACKSTONE (t. V., p. 189) omtrent het niet-bestaan van een appèl in strafzaken mededeelt. Overigens verschillen de Engelsche regterlijke inrigtingen te zeer van de onze, om met eenige juistheid bepaalde punten van vergelijking aan te geven.

Behalve deze is nog eene andere wederlegging aan de nota's te beurt gevallen door den hoogleeraar DE BOSCH KEMPER in een geschrift, getiteld: *„het Hooger beroep in Strafzaken"* (1858), waarvan enkele beschouwingen tot de volgende opmerkingen leiden.

De geachte schrijver begint (bladz. 1) met te wijzen op de bekende dissertatie van zijn te vroeg gestorven zwager HULSHOFF, in 1846 onder de leiding van den hoogleeraar DEN TEX verdedigd, waarin de noodzakelijkheid van het appèl in strafzaken wordt betoogd.

Die dissertatie heeft inderdaad hier te lande op de meening van velen een grooten invloed gehad. Zij is voorzeker een verdienstelijke arbeid, al zegt MITTERMAIER in de voorrede tot de *„Rechtsmittel"* van WALTHER daarvan ook, pag. V: „Auch sie erörtert *nicht* die praktisch und legislativ wichtigen Fragen;" terwijl WALTHER zelf op bladz. 115 van zijn werk omtrent de dissertatie van HULSHOFF, waaraan hij overigens alle regt laat wedervaren, opmerkt, dat daarbij de wezenlijke bezwaren tegen het appèl niet zijn aangeroerd, maar dat de schrijver zich bepaalt tot het wederleggen van punten van minder gewigt. Wat hij inzonderheid in § 30 en volg. over het vraagpunt mededeelt, zegt hij: *„hat* HULSHOFF *nicht vorgesehen."*

Omtrent het gevoelen van den Minister van Justitie VAN MAANEN is de heer DE BOSCH KEMPER (blz. 10) niet volledig geweest. Die Minister toch heeft in de vergadering der Tweede Kamer van 10 April 1827 op de krachtigste wijze verdedigd de deugdelijkheid van het systeem der *„onberoepelijkheid in alle strafzaken,"* als overeenkomstig met het stelsel van mondelinge en openbare debatten, gewaarborgd door een groot aantal en meerderheid van onherroepelijke regters, en door een goed geregeld regtsmiddel van cassatie. Het vraagstuk is daarbij op de ware gronden onderzocht, terwijl de aangehaalde zinsneden der Memorie van Beantwoording op de aanmerkingen der sectiën (stukken 1826—27,

n°. 8 *B*) slechts een onvolledig gedeelte van de beschouwingen der Regering bevatten.

De bezwaren tegen het appèl worden als slechts van ondergeschikten aard voorgesteld, daar zij meer de moeijelijkheid om een hooger beroep in strafzaken voldoende te regelen betreffen, dan wel het meer of min wenschelijke of noodzakelijke van zoodanig beroep. Het eerste wordt genoemd: *„het accessoire,“* het laatste: *„het fond der zaak.“* (Bladz. 13.)

Intusschen ligt juist hierin — in de onmogelijkheid om het hooger beroep in strafzaken voldoende te regelen — de verwerpelijkheid daarvan, en tevens de groote kracht van het systeem om slechts één goed geregeld feitelijk onderzoek vast te stellen. Het is dit punt juist, waarop niet genoeg de aandacht kan worden gevestigd.

Het gebrek van de definitive voordragt van den Minister VAN DER BRUGGHEN, waarbij de aanwijzing *hoe* het appèl zoude werken ontbrak, kleeft ook aan het betoog des hoogleeraars, welke niet aantoont, hoe de eigenaardige, door allen erkende moeijelijkheden zullen kunnen worden overwonnen. Wat baat eene theorie, waarvan de rigtige toepassing onmogelijk is?

Men mag dit niet noemen *een accessoir* en er zich daarmede afmaken; want het behoort geheel tot het wezen eener zaak, *of zij behoorlijk uitvoerbaar is.* En dit is het appèl in strafzaken niet. Tot bewijs kan strekken wat ook bij de tegenwoordige voordragt omtrent de aanstaande regeling der strafregtspleging voorloopig wordt medegedeeld. Reeds nu rijzen daartegen veelvuldige bezwaren, die, als die regeling wordt uitgewerkt, niet weinig zullen vermeerderen, en doen zien, dat het hier aangeboden geneesmiddel vrij wat erger is dan de kwaal. Een goed geregeld enkelvoudig onderzoek geeft alleen voldoende waarborgen aan de maatschappij en aan de beschuldigden, en niet een onderzoek met twee trappen, hoe men dat ook inrigte.

Het door den heer DE BOSCH KEMPER aangehaald regtsgeval (bladz 19) van iemand, die, door het hof van Noordholland veroordeeld na het *„kansmiddel“* van cassatie te hebben beproefd, door het hof van Utrecht werd vrijgesproken, is geen bewijs voor de noodzakelijkheid van het appèl. Die zaak was *au fond* eene zuivere regtsvraag. Verschillende middelen van cassatie waren voorgesteld, zoo wegens schending van vormen als op de zaak zelve. De Hooge Raad vernietigde op een punt van vorm, en verwees, waardoor de eigenlijke regtsvraag onbeantwoord bleef. Het is dus eenigzins gewaagd om te zeggen, dat die beschuldigde zijne vrijspraak aan eene *toevalligheid* van verzuim in de vormen te danken had, daar de Hooge Raad, de zaak *au fond* behandelende, waarschijnlijk het systeem der verdediging zou hebben aangenomen. Het ware bovendien gemakkelijk, vele gevallen van gelijken

aard bij te brengen, waarin door de hoven in *correctionneel appel* was regt gesproken en die, na gelijke vernietiging door den Hoogen Raad, door andere hoven anders werden beslist. Hoe zou de geachte schrijver dit oplossen?

De uitweiding over het geding van CALAS (bladz. 33—37) is het gevolg eener misschien onduidelijke uitdrukking, in de eerste nota van den ondergeteekende (bladz. 8), welke strekken moest om te doen zien, hoe uit een onderzoek der *stukken* van dat geding thans nog het betoog zijner schuld wordt geleverd, en om even daardoor het onvoldoende van zoodanig in appel steeds min of meer noodwendig schriftelijk onderzoek aan te wijzen.

De schrijver beweert eindelijk, dat het appel noodig is om aan het volk het vertrouwen te schenken, dat er goed regt wordt gedaan. Maar het appel heeft juist het omgekeerde gevolg. Onzekerheid, twijfel, wantrouwen op het regterlijk onderzoek, maken daarvan den grondslag uit; terwijl verschillende uitspraken van regterlijke ligchamen over hetzelfde feit, en deze dikwerf afhankelijk van de *kansen* des toevals bij het te leveren bewijs, dat vertrouwen geheel ondermijnen. Eene vrijspraak van iemand, die in appel wordt veroordeeld, of eene veroordeeling van hem, die in appel wordt vrijgesproken, werpt in de opvatting van het volk eene blaam op de eerste uitspraak: „*Avec ce système, plus d'illusions*, zegt BÉRENGER te regt, *désenchantement complet, la justice est mise à nu.*" En wie verzekert, dat de laatste uitspraak in waarheid de beste was? *Ultima sententia est ultima, non quia est optima. Sed est* (*saepe*) *optima, quia est ultima.*

De schrijver stelt: iemand, die zich op zijne onschuld beroept, moet niet worden ter dood veroordeeld, „*dan nadat hij twee malen voor geheel andere regters heeft te regt gestaan*" (bladz. 20). Maar waarom dan niet drie malen en meer? Neemt men aan, dat de eerste uitspraak verkeerd kan zijn, dan is dit immers evenzeer waar bij de tweede, en zoo vervolgens. Wantrouwen is dus grondslag en gevolg van het appel, en verschillende uitspraken van dien aard kunnen de achting voor de regterlijke magt niet verhoogen. De oplossing van het vraagstuk ligt alzoo elders. Zij ligt in eene goede regeling van het enkelvoudig onderzoek.

De feitelijke beslissing behoort in den regel onder hechte waarborgen eens vooral vast te staan, behoudens voorziening tegen verkeerde *regts*beslissing bij den Hoogen Raad. Neemt men dit stelsel aan, dan kan eene gewenschte verbetering en vereenvoudiging worden verkregen. De arrondissements-regtbanken zijn dan ook de gewone regter in alle strafzaken (Memorie van Toelichting, bladz. 3). Intusschen is haar personeel, gelijk het thans wordt voorgesteld, niet sterk genoeg voor de behandeling van zware en moeijelijke strafzaken, aan welke beregting de regter, die met de instructie is belast geweest, geen deel behoort

te nemen, en waarin door een grooter getal regters aan maatschappij en beklaagden waarborg voor goed regt moet worden gegeven.

Om hieraan te gemoet te komen moet eene afscheiding tusschen de zware en moeijelijke strafzaken en die, welke geene moeijelijkheid opleveren, worden bewerkstelligd.

Bij § 2 der Memorie van Toelichting (bladz. 3) wordt de reden vermeld, waarom het onderscheid van behandeling der *criminele* en *correctionnele* zaken wordt weggenomen. Een onjuiste maatstaf, ontleend aan den aard en de zwaarte der straf, ligt daaraan ten grondslag. Zeer juist wordt verder aldaar gezegd: „In de strafregtspleging hangt het gewigt der beregting af van de omstandigheden, waaronder het feit, dat het onderwerp der aanklagte uitmaakt, zich voordoet, en van de daaruit voortvloeijende meerdere of mindere moeijelijkheid van het oordeel over het al of niet bewezene van het feit, en van de schuld van den beklaagde daaraan, over de toepassing der wet, ook over de toepassing der straf. In dit opzigt bestaat geen onderscheid tusschen *criminele* en *correctionnele* zaken. Eene aanklagte wegens *misdaad* zou niet de minste moeijelijkheid van beregting kunnen opleveren; terwijl daarentegen eene aanklagt wegens *wanbedrijf* tot de neteligste vraagstukken, het bewijs of de wetstoepassing betreffende, kan aanleiding geven."

Die beschouwing moest echter hebben geleid tot een ander gevolg dan dat, waartoe de Regering gekomen is, om namelijk alle strafzaken zonder onderscheid aan dezelfde regels van beregting te onderwerpen. Zij geeft toch het ware *criterium*, den regten maatstaf ter onderscheiding aan de hand; doch nu moest men daarbij niet ten halve blijven staan, maar de stelling doorvoeren in hare logische gevolgen.

Men behoorde dan ook de zaken van moeijelijke beregting aan andere regels te onderwerpen, dan aan die, welke gelden kunnen voor zaken, die geene moeijelijkheid opleveren. Het voormalig regt hier te lande en dat, hetwelk nog heden ten dage in Groot-Brittannië geldt, wijst hier den weg. Daarbij is zeer rationeel, van dezelfde stelling als de Memorie van Toelichting uitgaande, eene verschillende wijze van behandeling voorgeschreven, naar mate die behandeling meerdere bezwaren aanbiedt.

Bij den aanvang der strafvervolging stelle men — ten einde eene eenvoudige organisatie te paren aan eene doelmatige strafvordering — aan den beschuldigde, op het voetspoor van het Engelsch en oud-Hollandsch regt, de vraag, of hij zich al dan niet aan het feit *schuldig* erkent (1).

---

(1) Vergelijk de schrijvers, aangehaald in de nota van Februarij 1857, bladz. 10. Men kent de indrukwekkende formule van den eed van de Engelsche gezworenen: „Gij, die zijt van de jury, ziet den beschuldigde „aan en geeft acht op zijn geding. Hem is gevraagd, of hij was schuldig

Erkent hij schuld, dan volge zijne teregtstelling onmiddellijk voor de regtbank, in welker ressort het misdrijf is gepleegd. Zoo neen, dan worde het geding bij die regtbank schriftelijk geïnstrueerd en door haar al of niet verwezen naar de regtbank in de hoofdplaats der provincie, waar het in den gewonen vorm wordt behandeld door een grooter aantal regters, aan wier vergadering, zoo men wilde, de naam van geregtshof kon worden toegekend.

Men verkrijgt alzoo in de moeijelijke strafzaken een dubbelen waarborg, gelegen in een schriftelijk proces, achtervolgd door eene openlijke en mondelinge behandeling voor een voldoend getal regters. Het onderscheid tusschen criminele en correctionnele zaken valt weg, en in verre de meeste zaken, waar bekentenis van schuld aanwezig is, wordt de behandeling tot hare uiterste eenvoudigheid teruggebragt, zonder dat de regtsbedeeling daaronder lijdt. Daar toch hebben de regtswaarborgen eene nadeelige werking. Zij veroorzaken eene voorloopige, soms langdurige gevangenis, en aanzienlijke kosten voor den Staat. Deze zouden vervallen naar het voorgestelde plan; terwijl men zich bij de voordragt der Regering niet genoeg rekenschap schijnt te geven van de zeer aanmerkelijke geregtskosten, die voor den Staat uit het appel in strafzaken bij vijf hoven moeten volgen.

Men behoudt hiermede tevens in de hoofdplaatsen der provinciën een aanzienlijk regtscollegie, waar de meer talrijke balie gelegenheid heeft hare krachten te wijden aan de verdediging der beschuldigden, waartoe bij kleinere regtbanken het personeel moet te kort schieten. Het kan toch het voornemen niet zijn, de nu reeds bij de regtbanken ontbrekende verdediging *ex officio* algemeen te laten vervallen.

Bij transitoiren maatregel kon dan tevens elke tegenwoordige toestand worden geëerbiedigd. Dit ware in overeenstemming met het grondwettig karakter van de regterlijke betrekking. Men voege slechts het personeel van hoven en regtbanken in de hoofdplaatsen bijeen, met aanvankelijk behoud van bezoldiging, en stelle een' maatstaf vast, naar welken bij vacature wordt ingevallen, opdat het normaal tractement van lieverlede worde verkregen. De voorzitters der tegenwoordige regtbanken konden hunnen rang als zoodanig behouden.

Door deze regeling zouden eenvoud en degelijkheid in de regtspleging worden betracht; werd welligt eenige bezuiniging verkregen in plaats van vermeerdering der landsuitgaven; werden de justitie en justiciabe-

---

« of niet schuldig. Hij heeft geantwoord: niet schuldig (*not guilty*), en zich « beroepen op het oordeel van God en van zijn land. Gij die zijt van zijn « land (*which country you are*) hebt te onderzoeken, of hij is schuldig of niet « schuldig (*guilty or not guilty*) enz."

len (1) gebaat, en zij, die thans het regt toepassen, in hunne aanstelling voor het leven gehandhaafd; terwijl daarentegen van lieverlede de toestand der *gewone regters* kon worden verbeterd, waarvan de dringende noodzakelijkheid waarlijk geen betoog behoeft. Alle locale en personele ontevredenheid en naijver zouden tevens hiermede vervallen, en men zou geregtigd zijn, zoo zich die klagten lieten hooren, daarop te antwoorden met de bekende woorden: „*Rien n'est changé: il n'y a qu'un degré de juridiction de moins.*"

14 Mei 1860. WINTGENS.

(1) „*Dahin gehören freilich nicht diejenigen Juristen, welche bei dem jetzigen kostspieligen und einem gewissen Schlendrian begünstigenden Systeme sich wohl befinden*," zegt MITTERMAIER, *Archiv. f. d. civ. Praxis*, XL., p. 429.

BIJLAGE III.

ROYER-COLLARD, *Introduction aux Lettres sur la Cour de la Chancellerie d'Angleterre* par COOPER.

Du double degré de juridiction.

„La première chose qui frappe, lorsqu'on examine un peu sérieusement notre système d'organisation judiciaire, c'est qu'il y ait des causes sans appel et des causes sujettes à l'appel. L'institution de l'appel est fondée sur cette considération, que les premiers juges peuvent errer et qu'ils peuvent prévariquer. Je ne vois donc pas comment les législateurs qui ont établi deux degrés de juridiction, ont voulu que certains jugements fussent rendus en dernier ressort par les juges inférieurs; car il est évident qu'on peut errer ou prévariquer dans les plus petites causes comme dans les plus grandes.

Il paraît que, tout en voulant conserver deux degrés de juridiction, on a reconnu que les appels présentaient de graves inconvénients; c'est pourquoi on a cherché à en limiter le nombre, et on les a interdits dans les causes que l'on supposait ou moins importantes, ou moins difficiles à juger. Mais, quelque spécieuse que soit au premier coup d'oeil cette raison de décider, elle est cependant facile à détruire. L'importance des causes varie avec les personnes qui plaident. Mille francs sont perdus sans regret par un homme riche; une perte de cinq cents francs peut ruiner un ouvrier ou un laboureur. Quant à la difficulté, ce n'est pas le montant de la somme demandée qui peut la faire apprécier. Une cause de vingt-cinq francs présente souvent un point de droit beaucoup plus difficile à résoudre qu'une cause de cent mille francs.

Ainsi, dans l'impossibilité où l'on se trouve de fixer une base certaine de l'importance et de la difficulté des causes, il faut toutes les placer sur la même ligne, et n'en repousser aucune à raison de sa vilité. Il faut qu'il y ait possibilité d'appel dans toutes ou dans aucune. Le principe de l'égalité des causes devant la loi a été parfaitement senti quand on a permis de se pourvoir en cassation contre tout jugement en dernier ressort, qu'elle que fût la valeur qui avait fait l'objet du procès; on ne peut comprendre ce qui a fait méconnaître cette égalité, quand on a réglé les degrés de juridiction.

Supposons donc d'abord qu'il faut conserver l'appel et l'appliquer à toutes les causes: ici une grave question va se présenter, celle de savoir

devant qui les appels devront être portés. Dans notre organisation judiciaire actuelle, les juridictions sont bizarrement classées. Les appels des justices de paix sont portés aux tribunaux de première instance; cependant les tribunaux de première instance, qui prononcent en dernier ressort sur ces appels, ne jugent presque jamais qu'à la charge de l'appel dans les causes de leur compétence.

Parlera-t-on encore du peu d'importance ou de difficulté des causes? La réponse serait facile: une action possessoire est indéterminée; elle peut être d'un intérêt pécuniaire immense; cependant, comme action possessoire, elle sera intentée devant le juge de paix; et la sentence du juge de paix sera attaquée devant le tribunal d'arrondissement, qui prononcera souverainement, tandis que, la veille, il aura jugé en premier ressort seulement une cause bien moins importante et bien moins difficile.

On ne comprend pas qu'un tribunal, un jour souverain, ne le soit pas toujours; on ne peut pas ainsi quitter et reprendre la souveraineté. Il n'en était pas de même dans notre ancien ordre judiciaire: les appels, nés chez nous de la féodalité, suivaient tout son enchaînement. Le vassal jugé par son seigneur portait sa plainte au suzerain, et là ne s'arrêtait pas toute espèce de recours; on remontait d'échelon en échelon jusqu'au roi, dont les cours seules jugaient en dernier ressort. Il est vrai que cette procédure était fort mauvaise, car elle rendait les procès interminables; mais elle était conforme à la raison. Nos législateurs ont voulu abréger les détails et diminuer les frais; ils ont borné la juridiction à deux degrés, et ils ont bien fait; mais, ce qu'ils n'auraient jamais dû faire, c'était d'établir une féodalité bâtarde et mal conçue, de créer des seigneurs sans suzerains, ou plutôt de faire chaque seigneur souverain de son vassal, quoique vassal lui-même d'un plus haut seigneur. Comment est-il possible qu'une pareille anomalie ait été l'ouvrage de ceux qui avaient conçu l'admirable établissement de la cour de cassation? Là, on avait compris la nécessité de tout faire aboutir à un centre commun et de ne point morceler la souveraineté judiciaire; on n'avait jamais imaginé, par exemple, de faire de chaque cour d'appel une cour de cassation pour les jugements rendus en dernier ressort par les justices inférieures: tout avait été immédiatisé. Pourquoi n'a-t-on pas fait pour l'appel ce qui avait été fait pour la cassation? Que l'on crée autant de cours d'appel indépendantes qu'il sera nécessaire pour l'expédition de la justice; mais que tous les appels soient portés aux cours royales, sans qu'on ait égard à l'origine du jugement attaqué: c'est la seule marche raisonnable et qui puisse offrir quelque utilité.

Au surplus, il n'y aurait plus de question à élever sur ce point, si l'on reconnaissait la vérité des observations présentées plus haut et si l'on avouait comme démontré que toutes les causes doivent être égales. En effet, si l'appel doit être également admis dans toutes les causes,

il n'y a pas plus de raison pour porter devant une justice inférieure une cause de vingt-cinq francs qu'une de dix mille francs. Dès lors, nous n'aurions plus trois ordres de tribunaux, et, par conséquent, plus de cours intermédiaires; toutes les causes seraient portées devant des tribunaux égaux, toutes sujettes à l'appel devant la cour supérieure. J'examinerai plus tard s'il ne serait pas convenable de conserver les justices de paix comme tribunaux d'exception. Si l'on s'y déterminait, il faudrait qu'elles fussent égales quant à la juridiction aux tribunaux de première instance ordinaires, et que les cours royales fussent toujours saisies des appels de leurs jugements.

Voici donç deux points qui paraissent bien établis: égalité de toutes les causes, nécessité de l'unité dans la souveraineté judiciaire. Il me reste à débattre une difficulté des plus grandes: je vais rechercher si l'appel est une institution utile et salutaire, ou bien s'il ne vaudrait pas mieux le supprimer comme nuisible et onéreux. Cette discussion paraîtra peut-être singulière à bien des lecteurs, qui sont habitués à voir l'appel établi non-seulement chez nous, mais chez toutes les nations civilisées qui nous environnent. Ce n'est point là une raison de décider: c'est précisément contre les impressions routinières qu'on doit le plus être en garde; et sans vouloir rien fronder, il faut tout discuter.

L'appel, comme je l'ai dit, était une nécessité du système féodal: la féodalité l'avait fait naître, et il n'existait pas auparavant. Dans les Etats où le pouvoir est immédiat, l'appel est inconnu. Il n'existait pas à Rome, jusqu'au moment où il s'introduisit dans la jurisprudence par des empiétements et des usurpations; et, coïncidence remarquable, la jurisprudence romaine commença à décliner au moment même où les appels commencèrent à s'établir. Nos appels du moyen-âge devaient donc tomber avec la féodalité qui les avait enfantés; et, si aujourd'hui nous les rétablissons, il faut que ce soit pour un motif d'utilité reconnue.

Les plus grands partisans de l'appel ne donnent que deux bonnes raisons pour le maintenir: il est nécessaire, disent-ils, qu'on ait des moyens de redressement, parce que les juges peuvent se tromper, et parce que les juges peuvent prévariquer. Ces raisons sont peu solides: sans doute, il peut y avoir des erreurs et des prévarications; mais n'oublions pas que les juges de première instance sont des juges et que les juges d'appel sont des juges. Ainsi, dans un appel on demande à un juge de réformer la décision d'un autre juge. Placés entre deux juges, qui nous dira de quel côté se trouvent la vérité et l'intégrité? Pourquoi un juge de première instance ne serait-il pas aussi droit et aussi capable qu'un juge d'appel? Pourquoi même ne le serait-il pas davantage?

Il y a peu de choses à dire sur la possibilité de la prévarication. Le soin qu'on apporte toujours au choix des juges, dans un Etat bien

organisé, met généralement les justiciables à l'abri d'une semblable inquiétude. D'ailleurs, chez nous particulièrement, les tribunaux étant composés de plusieurs membres, la raison se refuse à penser qu'un tribunal puisse être composé de prévaricateurs, soit en totalité, soit même en majorité.

Quant à l'erreur, elle est d'autant plus à craindre, que le dépôt des lois est confié à un plus grand nombre d'hommes. Mais l'erreur ne peut pas encore être bien commune: en effet, elle porterait ou sur les faits, ou sur le droit. L'erreur de fait est nécessairement rare; il suffit qu'un homme ait du bon sens et du discernement, il suffit qu'il ait les lumières requises dans un juré, pour qu'il puisse prononcer sur le fait. L'erreur de droit sera sans doute plus fréquente; mais, sous ce rapport, les justiciables sont pleinement rassurés par la cassation, dont le raisonnement et l'expérience demandent impérieusement le maintien.

Encore une considération sur la possibilité de l'erreur. Je disais tout à l'heure que, entre deux jugements qui se contredisent, il est impossible de déterminer quel est le bon. Allons plus loin: du moment où la cour d'appel a réformé la sentence des premiers juges, il y a un fait certain, c'est que l'un des deux tribunaux s'est trompé. Ce partage d'opinions engendre nécessairement le doute le plus affligeant. Si au contraire il n'y a qu'un jugement, le doute ne sera jamais déclaré authentiquement; le juge pourra s'être trompé, mais au moins la décision aura toutes les apparences de la vérité et toute la foi qui lui est due.

Après avoir répondu aux apologistes de l'appel, je vais développer ses inconvénients.

Je pourrais dire que, en conservant deux ordres de tribunaux, l'Etat se trouve obligé de salarier un nombre considérable de juges, dont les traitements surchargent son budget. Mais cette considération doit être la moindre de toutes; et même, disons-le, si la France avait moins de juges, il serait essentiel à la dignité de la magistrature que les appointements des magistrats supprimés fussent répartis entre les magistrats conservés. Ce qui doit le plus toucher, c'est l'intérêt individuel des justiciables. Chaque appel, même interjeté de bonne foi, entraîne les parties dans des frais et des délais ruineux: et combien la calamité de l'appel n'est-elle pas plus grande, quand le plaideur de bonne foi, qui a gagné son procès, se trouve lancé de nouveau dans l'arène judiciaire, par les chicanes d'un adversaire entêté ou méchant? Qu'arrive-t-il presque toujours? Le premier jugement est confirmé, et il serait bien malheureux que les confirmations ne fussent pas très fréquentes; mais la justice s'est fait attendre un an de plus, la partie qui succombe est complètement dépouillée et celle qui triomphe a consommé d'avance en pure perte une partie de ce qu'elle devait recouvrer intact. N'eût-il pas mieux valu s'en tenir au premier jugement?

Il est encore un autre inconvénient bien plus grave, et qui peut entraîner dans des maux incalculables. Les tribunaux de première instance ne sont respectés ni des justiciables, ni du pouvoir. On ne fait aucun cas d'un jugement sujet à l'appel ; à peine considère-t-on comme des juges les magistrats qui le prononcent. Devant eux, la cause importante n'est pas plaidée tout entière; déjà les avocats songent au débat qui s'ouvrira devant la cour, et ils se ménagent des moyens qui doivent demeurer inconnus à l'adversaire. L'autorité, chargée de nommer les juges, ne se fait aucun scrupule de composer légèrement les tribunaux de première instance et de les peupler de jeunes gens à peine sortis des bancs, qui n'ont jamais donné aucune garantie de leur mérite ni de leur capacité. Eux-mêmes n'apportent dans leurs délibérations qu'un examen bien moins sérieux et moins approfondi; ils laissent aux juges supérieurs les soins de suppléer à leur négligence.

L'appel, tel qu'il est entendu dans notre procédure, me paraît d'ailleurs en contradiction manifeste avec les principes de notre législation. Nous avons aboli, du moins en grande partie, l'absurde système des preuves légales, et nous avons investi les juges du pouvoir de prononcer absolument et arbitrairement sur le fait. Dès lors les magistrats sont jurés, et il est peu raisonnable de soumettre à un nouvel examen ce qui pour eux a eu le caractère de l'évidence.

J'admets bien la révision du jugement en droit, je comprends qu'on en confie la censure à des juges auxquels on reconnaît les lumières du jurisconsulte à un degré supérieur; mais le point de fait, une fois décidé, ne doit plus être apprécié de nouveau, ni par la cour suprême, ni par une cour intermédiaire.

Dans un grand Etat comme le nôtre, je ne voudrais pas non plus, que l'on attribuât à la cour suprême le pouvoir de juger définitivement, même le point de droit: quelque respectable que puisse être un corps judiciaire, quelles que soient les garanties de son impartialité, il ne sera jamais sans danger de lui confier une autorité qui lui permette de terminer toutes les contestations, sans recours comme sans responsabilité. Une semblable autorité le placerait au-dessus du législateur. Notre dernière loi sur l'interprétation des lois a sagement combiné le respect, dû à la cour de cassation, avec les égards que mérite l'unanimité de plusieurs tribunaux souverains.

Le résumé de toute cette discussion, c'est qu'on devrait supprimer le second degré de juridiction, et ne permettre, contre aucun jugement, que le pourvoi en cassation. Je ne doute pas que la justice n'y gagnât beaucoup. Plus on restreindra le nombre des juges, plus il sera facile de les trouver capables et consciencieux. On ne verra plus d'exemples de cette négligence coupable par laquelle, beaucoup trop souvent, le tribunal se fie à l'examen ultérieur de la cour, et la cour à l'examen

préalable du tribunal. La justice sera plus expéditive et moins chère, et les justiciables seront infinement moins à plaindre.

Je sais que la proposition d'une réforme aussi étendue va paraître à bien du monde subversive de toutes les idées reçues; je sais que je vais choquer tous ceux qui croient trouver le salut des plaideurs dans les détours et les lenteurs de la procédure. Mais qu'on se rassure; je serais le premier à repousser un pareil changement, si on voulait le faire brusquement et sans intermédiaire. Ce n'est pas la pensée d'un homme qui peut devenir tout-à-coup la loi du peuple, et c'est dans ce cas, plus que dans tout autre, qu'un acte législatif doit être l'expression de la volonté générale. Le devoir d'un législateur est d'interroger cette volonté, de la préparer même d'avance, de manière à ce qu'elle se dirige naturellement vers le bien-être public."

BIJLAGE IV.

BÉRENGER, *Rapport sur les Statistiques Civiles du Ministère de la Justice, lu aux séances de l'Académie des sciences morales et politiques du* 21 *Février et* 18 *Juin* 1835.

„Une réforme non moins importante, et qui, si quelque jour on la jugeait admissible, serait de nature à simplifier considérablement le mode d'administrer la justice, dépendrait de la solution d'une autre question qui jusqu'à présent n'a pas été sérieusement soulevée, ou qui du moins ne l'a été qu'imparfaitement, au commencement de la révolution française: c'est celle de l'utilité des appels.

Nous nous bornerons à en indiquer les difficultés sans prétendre les résoudre.

Les peuples modernes ont admis, en quelque sorte de concert, que l'obligation de parcourir plusieurs degrés de juridiction était une condition essentielle à la bonne administration de la justice. Cet assentiment presque unanime de leur part est-il l'effet d'une nécessité qu'on s'est généralement plu à reconnaître, ou plutôt résulte-t-il d'un ancien préjugé qui, sans être fondé sur rien de sérieux, s'est, comme tant d'autres erreurs, perpétué de siècle en siècle?

Si l'on consulte l'histoire des temps reculés, on trouve que de toutes parts il n'existait d'abord qu'une seule juridiction, qui était souveraine; la théorie des appels était inconnue. Seulement, lorsqu'il y eut des rois, on recourut à eux dans quelques cas rares où l'on avait à se plaindre de la prévarication des juges, et quelquefois de l'insuffisance des lois: le prince alors prononçait seul. Plus tard, le nombre de ces recours croissant, il fut obligé d'instituer auprès de lui un conseil pour les examiner; plus tard encore, le même motif fit multiplier des conseils semblables dans les provinces, et c'est ainsi qu'avec le temps l'usage des appels et celui des divers degrés de juridiction s'établit.

Pour devenir permanent, un tel mode de procéder a dû se fonder sur l'opinion que les derniers degrés offraient plus de certitude du *bien jugé* que le premier. On se demande sur quoi cette certitude pouvait reposer: était-ce sur les lumières plus étendues ou sur le plus grand nombre des juges qui formaient le dernier degré? Pourquoi, dans ce cas, ne pas transporter tout de suite les mêmes garanties au

premier tribunal? Celui-ci réunissant alors toutes les conditions d'une bonne justice, si la décision eût pu sans inconvénient devenir souveraine, les parties eussent été ainsi dispensées d'aller plus loin.

Il est un point hors de toute contradiction, c'est que la certitude du *bien jugé* ne se reconnaît à aucun signe; cette certitude n'est accordée aux arrêts d'aucun tribunal. Une triste expérience l'a malheureusement trop démontré. L'intelligence des hommes est si diverse, les facultés de l'un ressemblent si peu à celles de l'autre, qu'on ne saurait être surpris si tous ne voient pas de même, si tous n'apprécient pas un fait ou n'envisagent pas une question de la même manière.

Des notes tenues avec soin dans plusieurs tribunaux des divers degrés, composés conséquemment d'un nombre de juges différent, et recueillies à des époques diverses, ont constamment donné pour résultat que, sur cent décisions judiciaires, au-delà de la moitié étaient rendues à la majorité d'une seule voix, qu'un quart l'étaient à la majorité de plus d'une voix, et qu'un quart l'étaient à la majorité de plus d'une voix, et qu'à peine si un autre quart obtenait l'unanimité.

A la vérité, la statistique ne pourrait constater officiellement de pareils faits sans s'exposer à compromettre le secret des délibérations; mais si on trouvait le moyen de rendre leur divulgation possible, en garantissant aux magistrats l'indépendance de leurs opinions, il en jaillirait assurément la démonstration la plus évidente que la certitude du bien jugé ne s'appuie sur aucune base solide et qu'il faut perdre l'espoir de jamais l'obtenir complète.

Cette démonstration une fois acquise, il en résulterait que plus on multiplierait les degrés de juridiction, plus on augmenterait l'incertitude des jugements, et qu'il faudrait revenir à l'usage des temps primitifs, où chaque tribunal prononçait souverainement et terminait en dernier ressort toutes les contestations portées devant lui.

L'Etat n'a par lui-même nul intérêt à l'existence des appels, car il n'en prend aucun au sort des procès; peu lui importe en effet que l'objet en litige appartienne à l'une plutôt qu'à l'autre des parties qui se le disputent; il serait même facheux qu'il eût, et surtout qu'il manifestât par ceux qui le représentent quelque préférence à cet égard; ce qui lui importe, c'est que cette guerre privée ne se prolonge pas c'est que les procès soient terminés promptement, et que les citoyens ne perdent pas à plaider un temps et des facultés, qui seraient plus utilement employés s'ils servaient à l'accroissement de la fortune publique.

Mais si l'Etat est désintéressé sur ce point, ne doit-il pas placer sa sollicitude ailleurs? Quand on songe à cette multitude de familles, qu'on peut évaluer au soixantième de la population, qui sont annuellement engagées dans des contestations privées, peut-il rester indifférent?

Ne doit-il pas attacher le plus grand prix à ce que la paix renaisse parmi elles, et à ce que les contestations, qui les divisent, ne s'éternisent pas?

S'il était possible d'évaluer tout ce que la prospérité publique perd à la poursuite d'un si grand nombre de procès; si l'on calculait tout ce qu'il en coûte en faux frais, en courses et voyages, en temps perdu, en abandon des affaires, en chômage de travaux, en ralentissement ou en cessation d'industrie, en faillites qui en sont le plus souvent la suite, on serait étonné de la valeur énorme qui est ainsi dissipée sans utilité pour la masse et à son grand dommage; valeur qui, s'ajoutant à l'immense tribut déjà prélevé sur nos passions ou nos misères par le fisc et les officiers de justice, le double peut-être, et au-delà.

Cependant les plaideurs agissent malheureusement comme si l'intérêt que trouve l'Etat à ce que le nombre des procès soit diminué et à ce qu'ils soient terminés dans le plus court délai, n'existait pas pour eux. Celui qui doit, élève toujours difficultés sur difficultés, afin de prolonger le litige et d'éloigner l'époque de sa libération, espérant la rendre plus facile en l'ajournant. Il parcourt dans cet espoir les divers degrés de juridiction, et il ne s'aperçoit pas que cet ajournement double sa dette et qu'en définitive, obligé de payer, il aura perdu son repos, négligé le soin de sa famille, celui de ses affaires et consommé sa ruine.

Pour lui comme pour l'Etat, la meilleure justice n'est donc pas seulement celle qui réunit toutes les conditions, qui assurent sa bonté, c'est surtout la plus prompte.

Envisagée sous un autre point de vue, la question des deux degrés de juridiction prend un caractère plus grave encore. A-t-on en effet assez réfléchi à tout ce qu'il y a de périlleux dans cette faculté d'appeler d'un tribunal à un autre? A-t-on assez remarqué combien l'autorité des jugements s'en trouve affaiblie; combien la justice elle-même en est déconsidérée? Ce droit conféré à chaque citoyen d'attaquer l'autorité de la chose jugée, ne détruit-il pas tout respect pour elle? Car si la décision du premier tribunal n'est pas une chose sacrée, comment celle du tribunal plus élevé le serait-elle? Et ce qui est digne de méditation, c'est que l'incertitude du bien jugé que nous considérions tout à l'heure comme une conséquence naturelle de la faiblesse humaine, c'est la législation elle-même, qui la consacre par l'établissement des deux degrés de juridiction. Par la faculté de l'appel, rien n'est légalement certain, tout est mis en doute; les décisions de la justice ne sont plus aux yeux de la loi, comme à ceux des peuples, que des événements à peu près fortuits, des chances plus ou moins heureuses d'une fortune presque toujours aveugle; avec ce système, plus d'illusions, désenchantement complet, la justice est mise à nu.

N'admettez au contraire qu'un seul tribunal, souverain dans ses

arrêts, la justice redevient ce qu'elle doit être, ce qu'elle était jadis elle est la vérité légale, elle est la certitude; l'autorité de ses décisions demeure entière, car nul ne peut la contester, et avec le temps les esprits s'habituent à la respecter et à s'y soumettre.

Voilà, messieurs, les raisons du doute sur l'utilité des deux degrés de juridiction.

Voici quelques objections.

1°. Après avoir parcouru le premier degré, les affaires, peut-on dire arrivent mieux instruites devant le second tribunal, qui est ainsi plus en position d'asseoir un jugement équitable.

Cette observation peut avoir quelque poids; mais ce qui détruirait sa gravité, c'est que la même divergence d'opinion est tout aussi marquée dans les décisions des magistrats du second degré que dans celles du premier; la présomption du bien jugé y est tout aussi douteuse; et sur le tout, si cette objection avait un côté sérieux, elle s'appliquerait également à toutes les affaires à l'égard desquelles les tribunaux de première instance jugent souverainement. Or, se plaint-on pour celles-ci de l'insuffisance de l'instruction?

Il est d'ailleurs une chose qui est de nature à frapper tous les esprits, c'est la multitude des cas pour lesquels la loi n'établit qu'un seul degré comparés au petit nombre de ceux pour lesquels l'appel est admis: ainsi, sur près de 260,000 affaires portées devant nos tribunaux civils et de commerce (1), nos tribunaux du second degré ne sont saisis que d'environ 10,000 appels (2). Comment alors résister à la force de cet argument: si une seule juridiction suffit au jugement de près de 250,000 affaires, pourquoi ne suffirait-elle pas également à celui de 10,000?

2°. Une autre objection consisterait à dire que ce qui semblerait justifier la faculté de l'appel pour certaines causes, c'est qu'elles sont plus importantes. Cela est vrai; mais il faut reconnaître aussi que les causes, jugées en dernier ressort par nos tribunaux de première instance, ne présentent pas pour la plupart des questions moins ardues que les autres; et que si leur valeur est moindre, elles ont le plus souvent, dans leur rapport avec ceux qu'elles concernent, une importance égale; car le citoyen pauvre, dont mille francs sont toute la fortune, a un intérêt tout aussi puissant à être bien jugé que l'homme riche, dont le patrimoine en litige a une valeur centuple.

---

(1) Je n'ai pas besoin de dire que sur ce nombre 27,317 causes civiles ont été ou abandonnées ou terminées par transaction. Les statistiques judiciaires ne font pas connaître combien d'affaires de commerce ont été rayées des rôles par les mêmes causes.

(2) 9,968.

3°. Une dernière objection serait puisée dans l'impossibilité où seraient les parties de faire réparer l'erreur des premiers juges, si la voie de l'appel leur était interdite.

Mais d'abord ne pourrait-on pas répondre: si vous admettez une fois la possibilité de l'erreur, pourquoi priver les parties intéressées dans les 250,000 causes, que nos tribunaux de première instance jugent souverainement, des moyens de la faire réparer, et pourquoi n'accordez-vous ce privilége qu'aux personnes intéressées dans les 10,000 causes, pour lesquelles la voie de l'appel est exclusivement réservée?

On répondrait ensuite: si l'erreur est en fait, on aura, pour tous les cas prévus par la législation, la voie de la requête civile; si elle est en droit, c'est-à-dire s'il y a violation de quelque loi, la cour de cassation, dont l'utilité pour maintenir l'uniformité de la jurisprudence ne saurait être contestée, y pourvoirait comme, dans l'état actuel, elle pourvoit aux règlements des juges, aux renvois d'un tribunal à un autre, dans les cas où des motifs de parenté, de suspicion ou de prévention locales forcent à recourir à de tels moyens. En un mot, les mêmes règles qui s'appliquent aux 250,000 affaires, dont les tribunaux de première instance sont dans ce moment souverainement saisis, seraient observées à l'égard des 10,000 qui sont portées devant les cours royales.

Mais ce qu'il y a de frappant dans cette question relative à la nécessité des deux degrés de juridiction, c'est que l'Etat n'a pas reconnu cette nécessité pour lui-même: il s'en est affranchi dans beaucoup de cas. Ainsi les tribunaux de première instance jugent souverainement la plupart des contestations qui l'intéressent personnellement, notamment celles qui ont pour objet la perception des droits d'enrégistrement. On ne peut contester que de telles causes ne soient difficiles et importantes; comme elles se rattachent presque toujours à l'appréciation des contrats, elles soulèvent des questions de droit souvent délicates, et qui réclament toute la sagacité des magistrats. L'Etat, pour ces sortes d'affaires, s'est seulement réservé la voie du recours en cassation.

Enfin, une dernière remarque à faire, c'est que le gouvernement, par le projet de loi présenté dernièrement aux chambres, dans lequel il propose d'élever la compétence des tribunaux du premier degré à 2,000 fr. pour les valeurs mobilières et à 100 fr. de revenu pour les actions *immobilières*, donne un grand poids à l'opinion, qui considérerait le second comme inutile; car cette augmentation de compétence produisant l'effet de réduire de beaucoup les cas dans lesquels la faculté de l'appel sera permise, une telle réduction fortifierait nécessairement tous les arguments qui militent en faveur de la suppression du second degré. Il en résulterait qu'au lieu de 10,000 appels portés actuellement devant les Cours royales, il y en aurait à peine 4 ou 5,000. Serait-ce la peine alors d'avoir deux justices, d'en avoir surtout une qu'on pour-

rait considérer comme privilégiée pour les riches? Serait-ce la peine de conserver une seconde juridiction, qui coûte à l'Etat en traitements presque autant, ou à treize cent mille francs près, que celle par l'intervention de laquelle 250,000 affaires sont annuellement terminées, qui à elle seule nécessite un personnel de 1,200 magistrats, de 400 avoués, de 2,000 avocats, et d'une multitude d'individus, qui leur servent plus ou moins directement d'auxiliaires? Serait-ce la peine surtout de maintenir un ordre de juridiction qui, comme on l'a dit, entretient dans l'esprit des peuples ce doute continuel sur la bonté des arrêts de la justice, je dirais même cet état permanent de rébellion contre la justice elle-même. En ne conservant enfin qu'un seul ordre de magistrature, constitué de manière à offrir toutes les garanties désirables et dont les membres ayant tous le même rang, la même autorité, ne seraient plus distraits par cette ardeur d'avancement, qui trouble maintenant tant de précoces ambitions, ne trouverait-on pas dans cette organisation plus d'indépendance? Et une telle magistrature, qui pourrait être mieux traitée puisqu'elle serait composée d'un personnel moins considérable, et qui serait ainsi plus satisfaite de son sort, n'apprécierait-elle pas mieux la seule récompense qui soit vraiment noble, la seule susceptible d'être enviée, celle qu'accorde l'estime publique, et qui ne manque jamais au magistrat religieux observateur de ses devoirs.

Je viens, messieurs, de soulever une question grave, qui touche à beaucoup d'intérêts et qui, si elle pouvait être discutée autrement que d'une manière scientifique, serait de nature à rencontrer de nombreuses oppositions et à éveiller de vives susceptibilités. Sa solution, je le reconnais, doit être l'oeuvre du temps; car dans l'état actuel des moeurs, la nécessité des deux degrés de juridiction, la faculté de l'appel, sont des doctrines qui, de la part des peuples modernes, peuvent être considérées comme des articles de foi sociale; ils sont pour eux une sorte de religion. Lors donc qu'elles n'auraient pour base qu'un préjugé ancien, il y aurait peu de prudence à réformer cet ordre de choses avant qu'un tel préjugé fût dissipé ou tout au moins considérablement affaibli. En attendant, c'est à la science à éclairer la question et on reconnaîtra que si elle peut être agitée quelque part sans inconvénient, c'est sans nul doute dans son sanctuaire.»

Prijs van het **Bijblad** voor geabonneerden op het **Stuivers Magazijn**. . . . *f* 2.
Het is ook afzonderlijk te bekomen onder den titel van **Nationaal Museum**. Per jaar *f* 3.

DE BAZAR, Tijdschrift voor Dames-Handwerken en Modes. Per jaar . . . *f* 3.60.

LE NOUVELLISTE POLYGLOTTE, REVUE DES REVUES CONTEMPORAINES ANGLAISES, ALLEMANDES ET FRANÇAISES. Per maandel. aflev. . . . . *f* 0.30.

Mme. ROSA DE VRIES-VAN OS, ESQUISSE BIOGRAPHIQUE. . . . . *f* 0.50.

ITINERAIRE DE LA SALLE D'ORANGE, DU PALAIS DU BOIS, près de la Haye, rédigé par J. VAN DIJK, publié en 1767, traduit par Jhr. Mr. H. J. CAAN, 1856, avec une ichnographie et des notes explicatives et historiques. . . . . *f* 0.25.

J. D. VAN HERWERDEN, Indië gelijk het geworden is, en Nederland gelijk het dreigt te worden. . . . . *f* 0.90.

— Antwoord aan Dr. W. BOSCH . . *f* 1.00.

P. VREEDE BIK, De Vrije Arbeid te Soerabaya, getoetst aan de Waarheid. . *f* 0.25.

C. H. F. RIESZ, Eenige woorden over Indië, met betrekking tot den te benoemen Gouverneur-Generaal . . . . *f* 0.30.

— Cultuurstelsel en Vrije Arbeid op Java, in verband tot het gesprokene in *Felix Meritis*. *f* 0.60.

DE MUITERIJ VAN AMIR, of BANKA in 1850, door F. VAN OLDEN, voormalig resident van Banka . . . . *f* 0.50.

Mr. H. D. LEVYSSOHN NORMAN, Geschiedenis der Britsche Heerschappij op JAVA en Onderhoorigheden . . . . *f* 3.30.

Mr. S. KEYSER, Handboek voor het Mahomedaansch Regt . . . . *f* 5.60.

A. D. VAN DER GON NETSCHER, *Bijdrage* ter aanwijzing van de Grondslagen, waarop de Afschaffing der Slavernij in Suriname dient gevestigd te worden . . . . . . *f* 0.50.

— *Beschouwing* van het op 25 October 1858 voorgesteld ontwerp van wet tot afschaffing der Slavernij in Suriname, voornamelijk tot aanwijzing van de noodzakelijkheid eener gelijktijdige en voldoende Immigratie . . *f* 0.50.

— De Quaestie van den *Vrijen arbeid en Immigratie* in de West-Indië . . . . . *f* 1.25.

Maniere van Procedeeren voor den Hove van Civile Justitie in de Colonie SURINAMEN *f* 0.50.

Opmerkingen omtrent den Afrikaanschen Slavenhandel in de Britsche Koloniën . *f* 1.00.

BLEEKRODE (Dr. S.), *De Tentoonstelling der Nijverheid van alle Volken te Londen*, 2e vermeerderde uitgave. Met Afbeeldingen en Register . . . . *f* 6.50.

EENE ZITTING VAN DEN BELGISCHEN SENAAT; — REDEVOERING van Z. K. H. den HERTOG VAN BRABANT . *f* 0.40.

KEIZER NAPOLEON III en ITALIE . *f* 0.50.

I. **Revue des Deux Monde**
(Prijs per jaargang van 24 afleveringen *f*

De beroemdste Fransche schrijvers, vele gele van naam en geachte letterkundigen hunne medewerking aan dit tijdschrift nen, waaronder de heeren: GUIZOT, MIG ST. RENÉ DE TAILLANDIER, VI MAIN, COUSIN, RENAN, DE MA DE RÉMUSAT, AMPERE, BABINET QUATREFAGES, EDG. QUINET, OCT FEUILLET, MONTÉGUT, FORCADE, J LEMOINE enz.

II. **L'Annuaire des Deux Mond**
Jaargang 1859.
1 gr. boekdeel 's jaars *f* 5.50.
(Voor de inteekenaren op de *Revue* slechts *f* 3

III. **Dictionnaire Biographique**
(DE MICHAUD).
Per deel *f* 7,15.

Deze tweede druk van een der beroemdste Biog phische werken, staat met eene geheele en bijwerking van de eerste uitgave gelijk; alleen dat de supplementen van deze in h hoofdwerk worden opgenomen, maar alle a kelen worden aan eene zorgvuldige herzienin onderworpen, en vele nieuwe zijn opgenom

IV. **Séances et Travaux de l'A cadémie des Sciences Morales e Politiques, Compte Rendu**, p M. CH. VERGER, sous la direction de MIGNET. — *Troisième série.* — Van deze be langrijke verzameling verschijnt maandelijk eene aflevering van omstreeks tien bladen dru Prijs per jaargang *f* 12. — NB. Er zijn eenig weinige volledige exemplaren van de eerste serie over (dertig deelen van 1842—1852); prijs *f* 1 elke afzonderlijke jaargang . . . . *f*

V. **L'Isthme de Suez** (tweemaal p maand). . . . . *f*

VI. **L'Economiste Belge** . . . *f*

VII. **Le Moniteur des Intérêts M tériels** . . . .

VIII. **Le Chroniqueur Univers** Journal des faits, non politique, par an *f*

XI. **Le Tour du Monde**, Journal d Voyages . . . . *f* 14.

X. **Le Mode**, Journal de la Famille. Par an *f*

XI. **Revue des Beaux Arts**. Par an *f*

XII. **l'Exemple**, Journ. de Bienfaisance. *f* 3.

In opgemelden BOEKHANDEL wordt aan Bestel lingen op Binnen- of Buitenlandsche **Boek werken** of bezorging van **Adverte tiën** in Binnen- en Buitenlandsche Dagblad in den kortst mogelijken tijd voldaan.

